

hg. 210 / XI
LJUDSKA KNJIZNICA
TOLMIN
Jus - 4481

L U Č

POLJUDNO · ZNANSTVENI ZBORNIK

XI.

1938.

KNJIŽNA ZBIRKA „LUČ“
IZDALA UNIONE EDITORIALE GORIZIANA · GORIZIA.

Vse pravice pridržane.

1771 / 11

Z 18.945/1958

—O:

PROBLEMI KMETOV - POSESTNIKOV V JULIJSKI KRAJINI.

Šele politično-socialna revolucija leta 1848. je rešila kmeta posestnika v bivši Avstriji tlačanskih spon in ga postavila za neodvisnega gospodarja in človeka.

Ta revolucija je zatekla našega kmeta — ki je bil izgubil pred stoletji svoje plemstvo, svoje kneze in veljake — v borbi s tujerodnim plemstvom, tako da je bila marčna revolucija zanj ne le politično-socialnega, ampak tudi nacionalnega pomena.

Pomanjkanje sposobnih zastopnikov kmečkega stanu v tedanji Avstriji, posebno v vzhodnih pokrajinah, ali vsaj iz tega stanu vzkliklih in ž njim čutečih mož, ki bi bili kos poverjeni jim nalogi in znali na Dunaju braniti že kmetom priznane nove pravice, je občutno paraliziralo pridobitve marčne revolucije. Slovenci so poslali leta 1848. v dunajski državni zbor 16 poslancev, od katerih so bili trije s tedanjega Primorskega: Anton Črne za tržaški okraj, Josip Doljak za goriško okolico in Anton Gorjup za Tolminsko. Vsi trije poslanci so bili možje na svojem mestu, izobraženi in dobri govorniki, kakor v splošnem vsi slovenski poslanci. Žalibog pa bili so poslali na Dunaj Poljaki in Rusini neuke zastopnike, ki so stanovali po vojašnicah in poljubovali roko vratarju državne zbornice. (1)

Tako se je zgodilo, da ni ljudstvo pravočasno izkoristilo revolucionarne miselnosti in da je s svojo pčasnostjo in preveliko obzirnostjo dovolilo, da se

(1) Josip Apih, «Slovenci in leto 1848», str. 153.

je zbralo in strnilo vse, kar je bilo nazadnjaškega in da je cesar Franc Jožef preklical večino zajamčenih pravic ter da so naprtili kmetu poleg drugih krivic zemljiški razbremenilni davek, ki ga je moral nositi celih trideset let.

Ali tudi to breme je naš kmet donosil, kljub temu da je bila Julijska Krajina, da je in bo za kmeta mačeha in ne mati. Mislim na zemljo kot gospodarski vir dohodkov. Ogromna površina neplodnega sveta, Kras, peščena rebra in plasti, suša, burja in zaradi nesrečnega dednega sistema večinoma do neznatnih parcelic razkosane in razbite male kmetije. Ni tu treba statistike in številke; (1) vsak, ki hoče videti in vedeti, ve in zna, da je bila Julijska Krajina pri zastarelem načinu agrarne tehnike tudi pred vojno pasivna dežela, ki ni mogla preživljati svojega podeželskega prebivalstva z zemeljsko rento in ga je zato oddajala industrijskim mestom (Pula, Reka, Trst) ter pošiljala preko morja v Ameriko.

To je vedela tudi avstrijska vlada ali ni storila za kmeta ničesar. Le rastoča industrijalizacija mest je dajala dela in kruha preštevilnemu kmečkemu prebivalstvu, ki se je z vasi rekrutiralo v mestih in našlo zaslužka v podjetjih, ki so tedaj rastla in cvela, podžigana od gospodarske konjunktore, ki je bila pri nas neusahljiva. Gospodarska kriza 1873. leta, imenovana investicijska kriza, je bila na mah prebolena in industrijska kriza leta 1892. in 1899. je ostala v Primorju brez posledic, ker so bila ravno tu vrata v svet gospodarskega kolosa, kakršen je bila podunavska monarhija.

In vendar kmet pri vsej pasivnosti in uboštvu svoje grude ni obupal in ni podlegel; nasprotno, od polovice XIX. stoletja se je dvigal gospodarsko in kulturno ter se povzpel tako visoko, da je sosednji svet strmел nad njegovimi vrlinami.

V petdesetih letih XIX. stoletja je razbil kmet.

(1) Glej razpravo Jos. Agneletto: «Gospodarsko stanje podeželskega prebivalstva Julijske Krajine» v tem zborniku leta 1928, str. 26-42.

okove tisočletnega tlačanstva in v devetdesetih letih okove mestnega in podeželskega oderuštva, ki se je bilo razpaslo v dobi gospodarskega individualizma, nastopivšega pri nas takoj po 1848. letu, in ki je izsesavalo kakor krvoses kmečkega trpina.

Oderuštvo je v gospodarstvu, kljub prepovedim, zlasti s strani cerkve, vedno obstojalo ali razviti se je moglo šele, ko je denarno-gospodarski sistem izpodrinil popolnoma naturalno-gospodarskega; tedaj, ko je denar izpodrinil blago kot plačilno, zamenjalno in hranilno sredstvo. To se je izvršilo v srednjeevropskem podeželskem gospodarstvu z odpravo fevdalnega sistema, ko kmet ni več mogel plačevati desetnin in dajatev z blagom, ampak le z denarjem. In ravno prehod z mešanega naturalno-denarnega sistema po letu 1848. v čist denarni sistem je pahnil neukega kmeta, ki še ni znal svojih pridelkov spravljati v denar, in ki ni imel denarnih zavodov, kamor bi se bil zatekel, v roke mestnih in podeželskih špekulantov, ki so posojevali kmetu v stiski denar za oderuške obresti. Čim večja je bila potreba, tem večja je bila obrestna mera, ki je segala od 20% do 200% in še več. Zlasti potem ko je bila v polovici 19. stoletja uvedena skoro v vseh kulturnih državah obrestna prostost (na Angleškem 1854, na Danskem in v Španiji 1856, v Italiji 1857, v Belgiji 1865, v Avstriji 1866 itd.).

Oderuštvo je bilo mednarodno, po naših mestih in podeželskih centrih so bili oderuhi drugorodci; po vaseh pa istorodci, le da je bilo na deželi manjše njih število; ker so bili več ali manj pismeni ljudje, so ponekod vršili tudi posle vaškega notarja vse do uredbe notarskega zakona leta 1871. Oderuški posel je v mnogih družinah prešel od očeta na sina, kar je imelo za posledico, da so se oderuške lastnosti izoblikovale do dovršenosti.

Oderuštvo ni pustilo svojih žrtev iz objema, dokler jih ni gospodarsko in moralno ugonobilo. Ta rakova rana gospodarstva se je tako razširila, da je bila država končno prisiljena v devetdesetih letih XIX.

stoletja poseči vmes s protioderuško zakonodajo. (Avstrija 1881, Nemčija 1880).

Odpor proti gospodarskemu individualizmu je dal pobudo za združenje gospodarsko in socialno zatiranih slojev. Misel gospodarskega zadružništva, ki se je izkazalo kot uspešno sredstvo v boju proti premoči kapitalizma med angleškim delavstvom, se je vkoreninilo tudi na Nemškem (Raiffeisen, Schulze-Delitzsch), in je prešla končno tudi v Avstrijo, kjer je bil leta 1873. izdan zadružni zakon. Ta je še danes vzor zadružne zakonodaje. V Italiji je zadružno gibanje pričelo z Luzzattijem, ki je leta 1864. ustanovil prvo denarno zadrugo (ljudsko banko) v Lodiju. Slovensko zadružništvo je pričelo na Štajerskem, kjer sta si stekla neminljivih zaslug za poglobitev in razmah zadružne organizacije brata Mihael in Dr. Josip Vošnjak.

S Štajerskega je zadružno gibanje prešlo na Koroško, Kranjsko in na Primorsko.

V devetdesetih letih minulega stoletja se je pričelo daniti na gospodarskem obzorju. In v to dobo ravno sega začetek gospodarsko-zadružne organizacije v Julijski Krajini.

Leta 1880. je bila ustanovljena prva zadruga: Gospodarsko društvo v Škečnju; 1882: Notranjska Posojilnica v Postojni; 1883: Goriška ljudska posojilnica in Obrtniško društvo v Barkovljah; 1884: Hranilnica in Posojilnica v Nabrežini; 1891: Tržaška Posojilnica in Hranilnica in Istarska Posojilnica v Puli. Skratka: na ozemlju današnje Julijske Krajine je bilo leta 1900: 153 in leta 1911: 617 zadrug.

Zadružništvo je jelo takoj izvajati svoj program z organizacijo malega kredita, z zbiranjem prihrankov, ki so se tedaj tezavirali in skrivali po zapečkih, da ohrani malo posest in gospodarsko osamosvoji prebujajoče se ljudstvo.

Ako ne bi bilo zadružništvo ničesar drugega doseglo, kakor vzbudilo gospodarsko samozavest v kmečkih vrstah in zlomilo oderušstvo, si je s tem

socialnim činom postavilo večni spomenik v gospodarski in socialni zgodovini našega ljudstva.

Denar se je vlagal v zadružne hranilnice in izposojeval brez strahu in bojazni, ljudstvo si je zaupalo med sabo, poznalo je upravnike posojilnic, ki jih je iz svoje srede izbralo in jim poverilo kot veljakom in poštenjakom uporabo svojih krvavih prihrankov. Ravno to globoko zaupanje, sloneče na osebnem poznanju ljudi, ki so jim bile zadruge poverjene, je bil temeljni pogoj za razvoj gospodarske misli in za zbiranje hranilnih vlog med kmečkim življem. Kmet je po svoji naravi, po svojem poklicu, po svojem delu in po svoji zemlji konservativen in nasproti tujim ljudem nezaupljiv. To potezo v značaju kmeta je zadružništvo prav ocenilo in premostilo s svojo posebno organizacijo.

Vse gospodarstvo se je opiralo na mogočno stavbo gospodarskega zadružništva, razpletenega kot mreža po vsem ozemlju od Trbiža do Pule, tja do najzadnje hribovske vasi; v nad 700 gospodarskih zadrugah in zavarovalnih društvih so bili ob izbruhu svetovne vojne organizirani naši kmetje, trgovci in obrtniki.

* * *

Od tlačana, ki je komaj pred petdesetimi leti zdrobil v prah tisočletne verige gospodarskega in političnega suženjstva, je kmet postal človek globoke vere v sebe samega, z jekleno voljo korakati navzgor do gospodarske zmage, ki jo je videl v povzdigi zemljiške rente do one mere, ki bi dala kmetu in njegovi družini živeti življenje dostojno in vredno človeka.

Le trdna vera v sebe samega in jeklena volja napredka vsposablja človeka za uspešno borbo v življenju.

To pravilo velja tudi v gospodarstvu. Saj se gospodarstvo ne razvija tja v en dan, ampak po strogih stalnih zakonih, ki so tem preciznejši čim bolj so gospodarski faktorji v večjih posrednih ali neposre-

dnih stikih in vezeh med seboj. Večno padanje in dviganje je njegova razvojna pot; ona ni ravna črta stopnjevitega nanizavanja. Tudi v gospodarstvu imamo plimo in oseko. Gospodarski polet se dviga kakor val do najvišje višine; potem pada; in ko je med padanjem izluščil vse kvarne in nesposobne elemente, je dosegel svojo najnižjo mejo navzdol; došel je v nižino, kjer zastane razvoj, da se razčisti gospodarsko obzorje in se prerešetajo pleve in smeti. Novi, zdravi elementi nastopijo, tvorijo tvarino za nov val, ki se dviga, doseže vrhunec in nato zopet pada v nižino. Ti pojavi so: konjunktura, peripetija, kriza, depresija in zopet konjunktura in tako v večnost.

Kakšna je morala biti ona notranja moč, ki je kmeta dvignila v kratkih petdesetih letih iz vrst brezpravne mase, iz vrst analfabetov in tlačanov med kulturne ljudi?! In iz **teh** kmečkih vrst, iz teh vrst, svojo grudo do pretiranja ljubečih, kot mravlja delavnih, s kremenitim značajem obdarjenih, v dno duše poštenih, vernih, odkritosrčnih, veselih, od naneve nadarjenih in na meji med dvema svetovoma živečih, vsakemu prekucuštvu odvratnih jeklenih kmetov se je razvijalo obrtništvo in trgovstvo z industrijo, se je razvijal srednji stan in meščanstvo, s trgovino in z denarnimi zavodi, ki so mu bili v čast in ponos.

Obrtništvo mest, kakor Trsta, Gorice, Pule, je slonelo večinoma na ljudeh, ki so se z dežele selili v mestne centre. Peki, mesarji, gostilničarji, kovači, kleparji in kamnoseki, čevljarji, deloma tudi krojači in mizarji so se rekrutirali iz mestne okolice in bližnjega zaledja; le ključavničarji so prihajali iz nemških krajev in brivci in slikarji iz Furlanije in iz kraljevine Italije. Kot mladi komaj 14 let stari vajenci so prihajali v mesta; in ko so dorastli in stopili v moško dobo, so si že toliko prihranili, da so začeli lastno obrt. Ogromen del obrtnikov se je po mestih naravno asimiliriral večini prebivalstva. V času prebujoče se narodne zavesti v devetdesetih letih minulega sto-

letja se je pa to končalo; naši obrtniki so si pričeli ustanavljati svoja društva in svoje zadruge (Gostilničarske zadruge, Obrtniška društva itd.) in v začetku tega stoletja so že predstavljali po mestih močan gospodarski faktor.

To velja tudi za trgovino na drobno, zlasti ono z jestvinami, ki je bila skoro izključno v rokah z dežele priseljenih ljudi.

Obrtništvo je bilo na zdravih nogah in je dobro stalo, trgovstvo, ki je bilo pošteno in solidno, ni poznalo polomov in stečajev.

Poleg kmečkih posojilnic in hranilnic so delovale po večjih krajih in mestih takozvane okrajne, ljudske ali trgovske posojilnice, na katere so se naslajali poleg kmetov trgovci, obrtniki, industrijalci in katere so tudi izvrševale funkcijo ljudskih bank. In končno je bila cela vrsta bank kapitalističnega ustroja, ki so delale z domačim denarjem.

Življenjski standart kmeta je bil v neposrednem predvojnem času dosegel najvišjo mogočo stopnjo od 1848. leta sèm. Pridelki so rasli v cenah; večja nabavna moč kmečkega prebivalstva je doprinesla k civilizaciji vasi: hiše so se belile, njih notranjost je postala bolj domača in vabeča; prenočišča človeka vredna; prenočevanje po hlevih omejeno le na neobhodno varnostno službo pastirjev in hlevarjev. Obleka, hrana, čistota in snaga, knjige in časopisi, povsod nov, k napredku stremeč duh. Kmet je imel toliko, da se je lahko pošteno preživljal, da se je čedno in dostojno oblačil, da je plačeval davke, da je odplačeval hčere in sinove, ki so odhajali od hiše; in vedno mu je še ostal stotak za hranilnico ali melioracijo posestva. In srednji kmetje so dajali tudi toliko na stran, da so lahko študirali svoje otroke po mestih na srednjih in celo na visokih šolah, ne da bi bili zabredli v dolgove.

Tako si je ljudstvo vzgojilo iz ljudstva vzniklo inteligenco, ki je ž njim čutila, zanj mislila in nje-

gove koristi branila, ker je bila kri njegove krvi, veja njegovega drevesa. Koliko analfabetov je svetovna vojna našla med našim podeželskim ljudstvom? Na prste bi jih bili našteali!

Po hribih in dolinah je bil že popolnoma umolknil biriški boben, ki je zapel, da ali ne, morda v vsem sodnem okraju enkrat na leto, ne kot jek obupa in gospodarskega propadanja, ampak kot svari-len in izpodbujevalen glas previdnosti na težki poti navzgor.

Le Istra je zaostala za drugimi deželami, to pa zlasti v srednjem delu Istre, kjer se še ni bilo kmečko ljudstvo popolnoma otreslo oderuškega jarma neka-terih mestnih trgovcev; ali stanje ni bilo niti tu zdaleka obupno in se je vidno boljšalo pod uplivom šole in združništva. Bilo pa je v svojem razvoju zao-stalo vsaj za eno generacijo za gospodarskim stanjem v severni Istri, v Liburniji, na Krasu, na Goriškem in v bistriškem ter postojnskem okraju.

Kmet ni več mislil samo na svoje telesne po-trebe, ampak je čutil potrebo tudi po kulturnih do-brinah. Po večjih vaseh si je ustanavljal kulturna društva.

Čitalnice, pevska in glasbena društva, telovadna društva, potujoče knjižnice in dramska društva so skrbela za nadaljno izobrazbo in zdravo razvedri-lo delujočega ljudstva po deželi.

Sloga, mir in zadovoljstvo so vladali med ljud-stvom, ki je vztrajno delalo in živelo dostojno življe-nje, ki se je med seboj cenilo in spoštovalo.

* * *

Dva mejnika: 1848 - 1914! Čudeže je doprinesel v dveh generacijah kmet na oltar svojega gospo-darskega in kulturnega napredka. Prva generacija je živela v dobi prebujanja, druga v dobi ustvarjenja. In ravno ko je bila sredi poti navzgor, je svetovna vojna treščila ko strela z vėdrega v našo vas. Sve-tovna vojna je v centralnih državah, kjer je bilo po-

manjkanje dospelo do vrhunca možnosti, skozi štiri dolga leta ubijala v človeku vero v samega sebe, v vrednost človeškega življenja, v poedinca, vero v večne verske in etične zakone o človeškem sožitju in družabnem redu.

Moralna kriza je povzročila v povojnem gospodarstvu pomanjkanje dobre vere, nelojalnost in nesolidnost, ki so rodile nezaupanje in splošno nestalnost. Vse to je pripravljalo pot gospodarski krizi. Iz tega je vzrasla malodušnost, ki je ubijala podjetnost in rodila obup, izgubo vere v sebe samega in v samopomoč.

Žalibog, da je tudi podeželsko ljudstvo Julijske Krajine težko občutilo razkrajajoče posledice dolgega trajanja svetovne vojne.

Ta je bil vzrok duševne in moralne krize, dočim je gospodarska kriza v Julijski Krajini pred vsem posledica končane vojne. Stara državna meja je bila razbita pri Vittorio Veneto.

To so dejstva, ki se niso dala preprečiti in izogniti in ki so naravna konsekvence razkosanja avstrijske monarhije, ki je pa bila večna mačeha tem pokrajinam in ki jo je doletela usoda, katero si je sama skozi stoletja kovala. Žato teh dejstev ne kritiziramo, ampak jih le konstatiramo, da še vè, od kod gospodarska kriza, kje so njeni vzroki in kako uravnati v teh novih razmerah gospodarski način dela in življenja, da se krizi čim preje pride okom.

Z novimi političnimi mejami je bila Julijska Krajina odtrgana od svojega severovzhodnega zaledja, ki je bilo konsument njenega vina, sadja in zgodnjih poljskih pridelkov sploh, in tudi delodajalec za kmečko delavstvo iz gorskih krajev (gozdarji) in za goriške in furlanske zidarje. Gospodarsko težišče vse Krajine se je premaknilo od severovzhoda proti zapadu, s katerim ni imela prej nikakih gospodarskih vezi. In ker niso bili njeni proizvodi zmožni konkurirati s pridelki starih pokrajin, niso mogli najti odjemalcev niti preko Červinjana in Krmina,

niti v inozemstvu. Navezani so bili le na ozek domač trg, ki je prenasičen z dovozom iz južnih pokrajin, tiščal ob tla cene domačih pridelkov. Cene so padale in padle, tako da je danes vinogradništvo popolnoma **pasivno**, izvzemši kraški teran, ki uživa pri pivcih gotove prednosti. Ako bi bilo naše ljudstvo tako racionalno misleče kakor je konservativno, bi bilo že pogrnalo v zrak svoje vinograde, ki zahtevajo ogromne žrtve in dajajo ničev dohodek. Skrajni čas je, da bi se ljudstvo otreslo predsodkov in hlapčevskega oklepanja starih običajev in navad v svojem gospodarstvu. Kjer trta enkrat na leto rodi, bi mu zemlja trikratno obrodila drugih sadov.

Znano je, da hoče trta biti sama, da ne prenaša v svoji bližini ne sadnega drevja ne nasadov ali drugih kultur; da je vinogradništvo spojeno z ogromnimi stroški, da je končno grozdje cenejše kot n. pr. črešnje, slive, smokve, ali boljša jabolka, katerih pridelovanje ne stane niti desetino stroškov, ki jih zahteva vinogradništvo. Kjer uspeva trta, uspeva tudi črešnja in sliva; ako bi kmet posvetil črešnjam in slivam le četrtino dela in stroškov, ki jih posveča trti, bi dosegel vsaj one dohodke, ki mu jih trta daje.

Vojna je povzročila zlasti v zapadnih goriških občinah nad eno milijardo 200 milijonov lir škode; 28 tisoč poslopij je bilo poškodovanih. Pri zamenjavi denarja 1919. leta je ostalo nezamenjanih sedemdeset milijonov kron, od katerih je bilo ostalo 50 milijonov onkraj državne meje. Avstrijska vojna posojila in vojne dajatve, o katerih se je prvotno upalo, da bodo poravnane, so požrla našemu ljudstvu preko petdeset milijonov kron. Tako je ljudstvo izgubilo pri zamenjavi denarja in pri avstrijskih vojnih posojilih ter vojnih dajatvah 120 milijonov kron, ne všteti izgube radi devalvacije denarja ob koncu svetovne vojne.

In kakor bi ne bilo dovolj, so nemiri v letih 1920 in 1921 in ž njimi spojena uničevanja lastnine prizadala v vsej Julijski Krajini okoli 20 milijonov lir ško-

de. Končno so vojne dajatve in vojna posojila in izgube, ki so iz njih nastale, povzročila leta 1924. polom Jadranske banke v Trstu, ki je požrl vlagateljem in delničarjem 30 milijonov lir.

Z letom 1924. je bil uveden v novih pokrajinah nov davčni sistem in nov način izterjevanja davkov potom zakupnikov.

Državni davek, ki ga kmet plačuje, je nizek. Zato so pa tem višji in občutnejši občinski in deželni davki, ki znašajo od tristo do šeststo od sto in še več od državnega davka. Občina ima danes širši delokrog, več dela in več stroškov nego pred vojno, zato visoki občinski davki. Ni pa rečeno, da se ne bi dali občinski stroški znižati, morda z večjim vplivom davkoplačevalcev pri sestavljanju občinskih proračunov; s tem, da se imenujejo za župane (podestà) vsaj v podeželskih občinah domačini-davkoplačevalci. V novih pokrajinah je bil skoro brez izjeme katastralni dohodek zemljišč previsoko odmerjen; od tod tudi sorazmerno višje obdavčenje nego v starih pokrajinah. Vlada je to uvidela in ponekod (v Istri na primer) je že v teku nova ugotovitev katastralnih dohodkov. Ta revizija bi se morala izvesti v vseh novih deželah Julijske Krajine.

Izterjevanje davkov potom zakupnikov — izterjevalcev je še ostanek liberalno-gospodarskega sistema, in ni več v skladu z novo miselnostjo o moderni državi, zgrajeni na socialnostanovskih temeljih. Ta sistem izterjevanja je neprimeren zlasti v pokrajinah, kjer se množestvo davkoplačevalcev rekrutira iz malih siromašnih kmetov, ki ne poznajo prihrankov in ki ne morejo vnovčevati svojih pridelkov enakomerno skozi vse leto, ampak največ enkrat ali dvakrat v letu.

V Julijski Krajini z Zadrom je bilo 1930. leta 100.771 posestev s 775.138 ha površine. Od tega je bilo v rokah posestnikov-lastnikov 85.267 posestev s 711.374 ha zemlje. Na male kmete-lastnike (do 10 ha zemlje, ki jih je bilo 71.825 ali 83% vseh posestnikov,

je pripadalo 207.000 ha, na 12.655 srednjih kmetov (od 10 do 50 ha) 225.574 ha in na 787 veleposestnikov (od 50 ha dalje) je odpadlo 278.812 ha.

Ta mali človek tudi ni v stanu kontrolirati svojih davčnih obveznosti in je izročen na milost in nemilost poštenju izterjevalcev in njihovih uslužbencev, tako da niso izključeni primeri pomot. Drugačen je položaj v starih pokrajinah, kjer je močno razširjen kolonski sistem posesti (1) in kjer je davkoplačevalec po večini veleposestnik, srednji posestnik ali premožen gospod, ki se pri odplačevanju davkov lahko točno drži določenih rokov in izogiba globam za zamudna plačila ter eksekutivnim stroškom.

Zato pobiranje davkov potom zakupnikov posebno v novih pokrajinah ne odgovarja krajevnim gospodarskim razmeram. In ako je bilo v Julijski Krajini v 12. letih tega novega sistema prodanih na davčnoizterjevalnih prisilnih dražbah preko 7000 kmečkih posestev, je to pripisati res v prvi vrsti gospodarski krizi, ali tudi izterjevanje davkov potom zakupnikov je imelo pri tem svoj delež.

V zadnjih 10. letih je z malimi izjemami prenehala zadružno-gospodarska organizacija tukajšnjega kmeta. In še ono malo zadrug, ki je ostalo, bije boj za obstanek. Zadružništvo in zlasti zadruge so bile zgrajene na principu neomejenega zaupanja med člani in vlagatelji ter med vodstvom zadruge. To zaupanje je izviralo tudi iz dejstva, da so vodili zadruge možje poznani kot dobri, pošteni gospodarji, ki so lahko s svojim premoženjem jamčili za svoje delo in upravo. Taka je pač miselnost kmečkega ljudstva. Zato je bilo dovolj obuditi dvom o zadružnem vodstvu, da se je omajal osnovni temelj zadrug. Tak dvom je bil dovolj, da so prenehale nove vloge in da je jelo polagoma dviganje denarja. Zadruga je izpla-

(1) Kolonov, najemnikov in mešanih posestev je bilo v Julijski Krajini le 15204, ali 15% vseh posestev, čečim je v vsej Kraljevini od 4.196.266 posestev le 2.478.412 v rokah gospodarjev in 1.717.844 ali 40% v obdelovanju kolonov, najemniov in mešanih oblik.

čevala, dokler je imela likvidnih sredstev; ko so ta pošlâ, je postala nelikvidna in ker ni mogla radi gospodarske krize izterjati takoj svojih posojil, je morala ustaviti izplačila ter iti ali v prisilno poravnavo, ali v stečaj ali se dati absorbirati od večjega denarnega zavoda, kljub temu da je bila v bistvu aktivna.

Vsem tem udarcem, ki so se v povojnih letih usuli na podeželsko prebivalstvo, se je pridružilo še neracionalno zadolževanje nekaterih kmetov, ki se niso v svoji povojni miselnosti zavedali škodljivosti tega brezmiselnega obremenjevanja svojih posestev v dobi denarne inflacije.

Taka, od večjih denarnih zavodov preveč na lahko dana posojila, niso kmetu nič hasnila, četudi je šlo za visoke zneske tudi do 30.000.— lir! Zato pa se je tem bridkejšje zavedel teže teh bremen v letih denarne revalutacije od 1926. naprej in za časa gospodarske krize.

Kmet je kljuboval, stradal in obdelaval svojo posedovano grudo. Ali ko so pričele cene kmečkih pridelkov z letom 1928-1929 rapidno padati, ko kmet ni bil več v stanju niti plačevati davkov, niti preživljati sebe in svoje družine, sta se ga pričela lotevati obup in malodušje. Pogrezal se je vedno globlje v dolgove. Poskus vlade, da priskoči istrskemu kmetu, ki je bil najbolj prizadet, na pomoč s plačevanjem kmečkih dolgov s pomočjo države in kreditnih zavodov, katerim bi bil potem kmet v 25 ali 30 letih amortiziral posojeni denar, ni uspel, ker ni noben denarni zavod mogel financirati take velikopotezne operacije, ki je zahtevala dosti kapitala, brez zadostne varnosti s strani kmečkih posestev.

V pričakovanju plačila dolgov z državno pomočjo je kmet enostavno prenehal plačevati obresti in obroke svojih dolgov, zanašajoč se na obljubljeni pomoč. In ko je ta izostala, ostalo je razočaranje in povečano malodušje.

Zaradi trajajoče gospodarske krize je postalo stanje tako kritično, da se je velik del kmetov apatično

vdal usodi in obupal nad samim seboj in svojo gospodarsko rešitvijo. Niti onih obveznosti ni več izpolnjeval, ki bi jim bil drugače kos. In vrstile so se dražbe za dražbo, tako da so po nekaterih predelih Istre vasi, kjer je v nekaj letih od 1932. dalje nad polovico kmetov izgubilo svoja stara posestva; danes živijo kot najemniki ali koloni.

Ni namen teh vrstic podajati statistike, a omenjeno bodi le, da je bilo po poslednji objavljeni uradni statistiki leta 1934. v vsej Kraljevini začetih s strani davčnih izterjevalnic 9988 dražb na nepremičnine; izvršenih jih je bilo 3983; v Julijski Krajini, vštevši tudi Videmsko pokrajino, je pa bilo začetih davčnoizterjevalnih dražb 1176, in izvršenih 721. To je 18% vseh nepremičninskih dražb Kraljevine, čečim bi moral iznašati odstotek dražb v Julijski Krajini z ozirom na število prebivalstva (1,670.000 proti 42 milijonom) le 4%.

K gornjemu številu od 721 je treba prišteti še 592 dražb na nepremičnine s strani hipotekarnih upnikov, tako da je bilo v Julijski Krajini v enem letu (1934) prodanih na dražbi 1313 posestev.

V prvi polovici leta 1937. je bilo le v Istri začetih preko 700 davčnoizterjevalnih dražb na nepremičnine.

Tako kmet pada od gospodarja do kolona.

In površnemu opazovalcu bi se zdelo, kakor da bi moral kmet v novih pokrajinah žrtvovati svojo gospodarsko samobitnost gospodarskemu individualizmu.

Nasprotno, vlada v Rimu je zavrgla z neizprosno doslednostjo ves stari kapitalistični sistem, ga nadomestila s korporativnim ustrojem narodnega gospodarstva, in žrtvuje za kmeta in za njegov napredek ogromne svote, kakor malokatera država v Evropi.

Kmet, ki mu je prisilna dražba pobrala premoženje, večinoma ostane na svojem bivšem posestvu kot kolon, ker ne morejo banke, zavodi ali drugi

zdražitelji, ki na dražbah kmetije kupujejo, najti kupcev niti drugih primernih najemnikov; kajti težka in trda je ta zemlja in le njen žilav in v težkem delu vzrasel sin more biti tej zemlji kos.

* * *

Ali **gospodarska rešitev** kmeta je še mogoča, še je mogoče ustaviti razkrajajoči proces, ki požira samostojna kmečka posestva. Gospodarske krize niso večne.

V dobi **avtarhije** smo; in ravno ta gospodarski sistem, ki forsira domačo produkcijo in jo varuje pred inozemsko konkurenco, bi mogel pripomoči k rešitvi gospodarskega problema kmečkih posestev v Julijski Krajini. V znamenju avtarhije so porasle cene nekaterih kmečkih pridelkov in zlasti živine, kakor da bi se pojavljali na obzorju prvi oznanjevalci gospodarske konjunktуре. To je vzbudilo pri podeželskem ljudstvu po dolgih letih črne gospodarke krize novo upanje v rešitev, nov pogum v borbi za obstanek in za ohranitev svojega lastnega ognjišča.

Ali upanje se mora pretvoriti v trdno vero in v prepričanje v končno zmago nad sedanjo gospodarsko krizo in v vstajenje iz sedanje bede. **Ne usoda, ampak jeklena volja vodi do zmage.** Pasti mora obup in malodušnost; ali obenem mora vstati, kjer ga ni in kjer je bil obmolknil, čut **varčnosti** in **skrbnosti**, ne le pri hišni gospodinji, ki bi morala držati tri hišne ogle, in pri gospodarju, ampak pri vseh družinskih članih od najstarejših do najmlajših. O vsakem vinarju se mora voditi račun in izločiti vsak potrošek, ki ni absolutno neizogiben. Kmet mora živeti, se ravnati, se oblačiti svojemu stanu primerno. Zlasti mladina in med njo ženski spol mora opustiti slepo in opičje posnemanje meščank in meščanov v oblačenju. Vsak po svojem stanu in kopitu! Ali obstoja danes na vasí razlika v oblačenju kmečkih deklet od mestnih gospodičen? Pred vojno so se kmečka de-

kleta zadovoljevala z eno močno, preprosto obleko, z enim parom, pri vaškem čevljarju naročenih, podkovanih čevljev na leto; in s ponosom so jih obula za v prvi ples na opasilo. Danes pa mora biti vse sama svila in lak. Pred vojno mi je dal birmanski boter ob birmi 20 kolačev in en forint, in mislil sem, da je vsa fara moja; danes birmanec na deželi botra niti za botra ne pripozna, ako mu ne obesj srebrne ure in verižice na jopič ali dekletu zlate verižice okoli vratu. Ta razsipnost, ki gre preko gospodarske moči današnjega kmeta, se pojavlja tudi ob drugih prilikah; in najusodnejše je še naziranje, da tako mora biti, češ, kaj bi rekli drugače ljudje! Ona je postala po vojni gospodarska rakova rana kmečkega stanu v Julijski Krajini.

Težak je uspešen boj proti takim razvadam in zlim navadam. Cerkev in šola ter ugledne in uplivne ženske in moški, kakor tudi mladeniči po vaseh so poklicani, da prično boj. Ni čas, da bi se kmet gosposko oblačil, ako mu je mar lastna streha in lastno ognjišče! Res je, da služi dosti deklet z dežele po mestih in da zanašajo ravno ona takozvano «modo» v svojo vas. Ali tudi pri drugih narodih so enake razmere in vendar ni onega opičjega posnemanja mestnih šeg in noš. Alpski Nemci bi bili lahko za zgled: fantje in dekleta so ostali zvesti svojim kmečkim nošam, sebi v ponos in svoji družini v blagor.

Vse to pa ne bi bilo še dovolj za rešitev krize in za ustanovitev nadaljnega propadanja kmečkih posestev v Julijski Krajini; potrebna je tudi intervencija s strani države.

Saj je fašistovski režim tisti, ki odločilno posega tudi v gospodarski tok države. Režim, ki tako budno paži in skrbi za kmeta in poljedelstvo sploh, ne bo v zadregi, kako pomagati še več kmečkemu stanu v novih pokrajinah. Nekaj takih momentov, kjer bi bila državna pomoč dobrodošla in morda celo odločilna, smo navedli v predidajočih vrsticah.

Vsem je znano, da naša država teži za čim večjim osamosvojenjem kmečkega ljudstva, da zato pospe-

šuje z bonificiranjem in parceliranjem sveta ustanavljanje neodvisnih kmetij, ker vidi v kmečkem stanu prvi steber države.

To velja tudi pri reševanju kmečkega problema v Julijski Krajini: to mirno, potrpežljivo in pošteno kmečko ljudstvo je vredno, da se podpre z vsemi silami v borbi za rešitev svojih domov in svoje gospodarske neodvisnosti.

FERDO PLEMIČ:

NEKAJ SPOMINOV NA EMILA ADAMIČA

Predlanskim, 1936. dne 6. decembra, se je ločila njegova lepa umetniška duša od telesa in je legel v naročje vsevečnosti naš ljubeznivi skladatelj Emil Adamič, ki je služboval v predvojnem času več let kot ljudskošolski učitelj tu ob morju, kjer je zapustil mnogoterega znanca in prijatelja. Zato morda ne bo napak, če obudim nekoliko spominov nanj, ki mi je bil dober tovariš prej in slej, ki ga pa marsikdo ni mogel prav umeti, posebno v njegovih poznejših letih, bodisi ker ni spoznaval stremljenja njegove umetniške nravi, bodisi ker ni mogel doumeti njegove pikrosti, ki so ji bile vzrok njegove zasebne razmere.

Zdaleka nimam namena podati v pričujočih vrsticah izčrpen življenjepis in strokovno oceno Adamičevih neštevilnih skladb. Za prvo mi manjkajo podatki in so tudi že drugi opravili to delo v dostojni obliki; za drugo pa mi nedostaja takemu povzetju primerna glasbena izobrazba. Le nekaj spominov nanj hočem priklicati iz meglene minulosti v sedanjost in bržkone prav s pridom, ker se mi zde zelo značilni za Adamičevo manj hrupno, a tembolj vase se poglobljajočo osebnost, ki ni bila baš vsakemu lahko dostopna, tako da se je mož zdel bolj zaprt, celó čudaški. In vendar, káko zlato jedro, kaka vedrost in dobrotá!

Kdaj in kje sva se seznanila z Adamičem, bi sedaj ne vedel več natanko povedati, bilo pa je kmalu po njegovem prihodu med nas. Pozneje sva se sestajala često ali v kavarni ali v njegovi šoli na «Acquedottu». In tedaj sem kmalu spoznal, kako je bil naš

Adamič rad srčno vesel, kako ga je vsak dober dovtip, še bolj pa rezka opazka spravila v dobro voljo, kakor je bil tudi on vedno duhovit v pogovoru.

Nekoč sedim z njim v družbi dveh še živečih tovarišic. V. K.jeve in R. G.jeve v neki tržaški restavraciji. Tovarišici inteligentni — naravno, da se je pogovor kaj kmalu razvnel. Adamič je kar blestel oni večer, in ko smo se slednjič ločili, mi je dejal: «Glej, take družbe bi si večkrat želel, pa mi je — žal — nedostaja.»

V onih časih si je bil Adamič pridobil že cenjeno ime, zato je rad slišal priznanje, posebno če je prišlo iz ust preprostega človeka, kar umetniki posebno cenijo. Nekega dne sediva v kavarni, kar prisede k mizi preprost mož iz naše okolice, ki je sicer mene osebno poznal, njega pa ne. Razvije se razgovor, ki se ga je udeležil tudi naš skladatelj. Med razgovorom rečem okoličanu:

«Kalin, vi gotovo ne poznate gospoda, s katerim govorite?»

«Ne!» je bil odgovor.

«To je g. učitelj Adamič.»

«Kaj», se začudi mož, «**skladatelj** Adamič?»

To začudenje je Adamiču prav vidno ugajalo in po pravici, saj mu je bilo dokaz, kako je bilo njegovo ime široko znano med preprostimi ljubitelji lepega petja.

Prav tako ga je utešilo, ko sem nekoč vpletel njegovo ime v neko humoresko. («Dež, dež, dež in blato» — Edinost 25. XII. 1910.)

Prilичno v istih letih je zahajal v dotično kavarno tudi kipar Zajec, Tudi z njim se je seznanil naš skladatelj, pa sta jo neko noč v večji družbi potegnili čez uro. Naslednjega dne me pozdravi Adamič: «Ti, ali si ti kdaj čul, da je zajec tlačil mačka v poštni nabiralnik?»

Nezaslišno ali resnično! Vesela družba se je namreč vračala od zadnje postaje in tedaj je kipar Zajec zapazil majhnega črnega mačka in ga pobral.

Nekdo je predlagal, naj ponesejo mačka domov; drugi so ugovarjali, češ da ima itak že vsak svojega. Ker je tam v bližini visela poštna skrinjica, je sedaj poskušal kipar Zajec tlačiti mačka vanjo in ga tako poslati poštnemu ravnateljstvu. Ne vem, če se mu je namen posrečil.

Bil je tedaj naš skladatelj rad vesel, vsaj v onih časih. Zelo redko se je potožil, če mu ni šlo kaj po volji in še to s kratkimi besedami. Spominjam se še dobro, da je v onih časih napisal neko burko, ki mi jo je ob priliki bral in ki so jo tudi igrali na nekem okoličanskem odru, kamor je zahajal najraje.

«Vse za nič» ji je bil menda naslov.

Leta 1911. sem bil dramatiziral Jurčičevo povest: «Hči mestnega sodnika. Ob tej priliki sem rabil klic nočnega čuvaja. Obrnil sem se do Adamiča in drugega dne mi izroči kavarnar odrezek notnega papirja, na katerega mi je naš skladatelj napisal s svinčnikom zaželen napev z besedilom vred. Podajam ga tukaj v posnetku; saj dosedaj nihče ni vedel zanj.

Besedilo v vodoravnih vrstah se glasi: «Čuvaj: Deseta ura je že proč, varujte ogenj, varujte luč. Enajsta ura je že proč, dal bog vam vsem prav lahko noč.»

Spodaj: «Ni pa ravno treba, da je ta tonov način. **Čuvaj** poj, kakor mu bolj leži glas!»

Ob robu je opomba v navpični smeri:

«Žal, sem sam priti zadržan. Pozdrav E. Adamič.»

Na vnanji strani lista je, ker je bil meni namenjen, moje ime in poklic od njega lastnoročno napisan.

Vojna vihra nas je nato razkropila. Adamiča sem videl šele po sklenjenem miru, ko se je vrnil iz ruskega vojnega ujetništva, kjer je prebil marsikako grenko uro. Obiskal me je o priliki turneje učiteljskega pevskega zbora po Italiji (17. IX. - 28. IX. 1923), katere se je udeležil. Tedaj se je oglasil pri meni v družbi glasbenika in pevovodje Srečka Kumarja. Prišla sta gor k Sv. Magdaleni, kjer sem takrat prebival, da

faj nam sint mami

Čuvaj:

Škunk!

Čista ura x re prai, varuj ti o-junij, va-
bučjota n n n i, dat bog vam svetih prav

pejki

hane nra

hi ha hane hane, da je ta temoz

hacin. Čuvaj poj, Radost mi bely' leki glas!

Faksimile originalu Adamičevega napeva, ki je piščeva last.

bi jima prevedel koncertni vzpored v italijanščino. Prevzel sem delo, ki pa ni bilo lahko, ker je vzpored («Programma») obsegal skoro tiskano polo in je bilo treba prevesti uvod, življenjepis desetih jugoslovenskih skladateljev ter sedemnajst slovenskih, hrvatskih in srbskih pesmi in to v teku par dni. Prevod pa se mi je vendar posrečil, kar je Adamič v svojem poročilu o turneji (Slov. Nar. 7. X. 23.) izrecno poudarjal. Življenjepise je, če se ne motim, sestavil v izvirniku skoro vse Adamič in menda tudi uvod. In prav tako informativne članke za ital. časopise, ki sem jih tudi prevedel.

Ob tej priliki sva se videla zadnjič. Bil je že zastaven, bolj komoden gospod, svest si svoje veljave, vendar še vedno ljubezniv. Zdelo se mi je pa, da je bil izgubil mnogo one mladeniške prožnosti in umetniške nagajivosti, ki ga je dičila v prejšnjih letih, posebno kadar mu je bila družba po volji. Ali so ga spremenili burni vojni dogodki, ali huda bolezen, ki jo je preстал v ujetništvu, ali druge razmere, tega ne bi znal povedati, ker sva imela one dni oba dovolj posla in za zasebne pogovore ni bilo časa.

Zdaj ga ni več, umrl je ne še 60 let star, on, ki je v svojih skladbah tako mojstrsko zadel pristno narodni kolorit, ki je bil umetnik po božji volji in dober, ljubezniv tovariš.

FRANCE BEVK:

BIBLIOGRAFSKI PREGLED

za leta 1933, 1934, 1935 in 1936.

Naša knjižna žetev je bila v letih 1933 do 1936 količinsko zelo različna. Leto 1933. je še normalno, a v letih 1935 in 1936 je naša knjižna produkcija tako padla, da bi nam bilo nizko število knjig, ako bi hotel kdo po njem krivično sklepati na našo kulturno zrelost, lahko v sramoto. Tudi se letnice, ki stoje v knjigah, ne krijejo vedno z leti, ko se je to ali ono delo pojavilo na knjižnem trgu; v naslednjem bom skušal to zadnjo okolnost nekoliko pojasniti.

V letu 1933 je Književna družina «Luč» izdala eno serijo knjig. Poleg običajnega zbornika, v katerem je bil naš zadnji bibliografski pregled in ki se je vsebinsko nekoliko premaknil iz navadnega okvira, so izšle Franceta Bevka «Povesti o strahovih», deloma originalne, a deloma popravljeni ponatisi, in zbirka povestic beloruskega pisatelja Jakuba Kolasa, v večšem prevodu Iva Drena. Leta 1935. pa je izdala Književna družina «Luč» le dve knjigi brez zbornika in sicer: Iva Drena originalno povest «Z onstran groba» in Petöfijev roman «Krvnikova vrv» v prevodu Franceta Bevka (iz nemščine) in z ilustracijami Milka Bambiča. Prav tako sta tudi leta 1935. izšli le dve knjigi brez zbornika in sicer: Francesco Bevk, «I morti ritornano (Mrtvi se vračajo)», psihološka novela, ki je prav za prav ponatis iz «Doma in sveta», in: Alphonse Daudet «Tartarin v Alpah» v gladkem prevodu Iva Drena. Vendar pa sta obe knjigi prišli na širši knjižni trg šele naslednje leto 1936, ko se je obema knjigama mesto zbornika pridružila še tretja in sicer Franceta

Bevka potopisne črtice «Izlet na Špansko» z ilustracijami. Zdaj se je tudi prvič pojavila oznaka «Knjižna zbirka (mesto: Književna družina) Luč». Ta žetev je bila torej zelo pičla, v štirih letih niti tri popolne serije knjig.

Goriška Matica je izdala leta 1933., kakor navadno, pet rednih in dve fakultativni knjigi. Poleg «Koledarja za leto 1934» v navadnem obsegu, ki je prinesel poleg drugega obilnega gradiva originalno povestico Toneta Čemažarja «Stari Primož», še Franceta Bevka povestico «Dedič» v opremi Milka Bambiča; knjižico «Ljubi moj domek», ki govori o opremi stanovanja in jo je sestavila Martina Seljakova; dalje dr. Josipa Potrate «Zdravje iz rastlin» z dodatkom barvanih tabel zdravih zelišč; slednjič prirodoslovne črtice «Prirodni pojavi in človeški izumi», ki jih je zbral Nande Vrbanjakov. Kot fakultativni knjigi sta izšli: Franceta Bevka povest «Veliki Tomaž», ponatis iz «Mladike», le s spremenjenim koncem, in Damira Feigla čudovita zgodba «Čarovnik brez dovoljenja». Leta 1934. Goriška Matica ni mogla dati v prodajo koledarja. To leto so izšle samo štiri knjige in sicer: zgodovinska novela Ferda Plemiča «Po kro-
no, dekle in vino», Jakoba Trnovca poučna knjiga «Z orodjem v rokah»; «Pravljice iz tujih logov», zbirka mladinskih pravljic iz tujih slovstev, ki jih je zbral in prevedel Nande Vrbanjakov; vzgojeslovna knjiga «Duševna vzgoja otrok», ki jo je sestavila Gizela Majeva. Poslednja knjiga se je pojavila na knjižnem trgu šele pomladi 1935. Vse štiri knjige so bile namenjene kot redni knjižni dar za leto 1934., a so jih naročniki prejeli šele pozneje, to se pravi proti koncu l. 1935., skupaj s «Koledarjem za leto 1936», ki je po obsegu najdrobnejši in najbornejši, kar jih je kdaj izdala Goriška Matica. To leto (1935) sta poleg Koledarja izšli le še dve fakultativni knjigi: Damira Feigla avanturistična povest «Pot okoli sveta/8» in Johna Godyna «Naseljenci, divjaki in otroci», povest iz avstralskih gozdov, ki je le deloma priredba, deloma je originalno delo. Po dveh letih nerednega

izdajanja je Goriška Matica v letu 1936. zopet prišla v svoj stari tir, izdala je pet rednih knjig: «Koledar za leto 1937» s pestro vsebino, zbirko novel Giovanni-ja Verge «Pastir Jeli in druge novele» v prevodu Iva Drena, ki je na koncu dodal članek o pisatelju; zbirko humoresk iz svetovnega slovstva «Vesele zgodbe», ki jih je zbral in prevedel Tone Čemažar; dr. Josipa Potrate zdravniško poučno knjigo «Higiena matere»; in nov prevod «Robinzona» v lepi izdaji z originalnimi lesorezi.

Zanimivo je, da to leto ni izšlo nobeno izvirno leposlovno delo.

«Biblioteke za pouk in zabavo» je izšel le vsako leto po en zvezek. V letu 1933: France Bevk, «Živa groza in drugi spisi» s prispevki humoristične vsebine (razen naslovne!). V letu 1934: Janez Rožencvet, «Matijčkova odpravnina in drugi spisi», ki ima poleg naslovnega še tri originalne leposlovne prispevke in sicer: Gustav Strniša, «Strojvodja»; Ferdo Plemič, «Pomenki z lepo gospo» in France Bevk, «Bajka o roži». V letu 1935: Tone Čemažar, «Bridka ljubezen in drugi spisi»; poleg naslovnega še trije originalni leposlovni prispevki: Ferdo Plemič, «Ovratnica»; Janez Rožencvet, «Boter» in Gustav Strniša, «Cesta». V letu 1936: Cirillo Drekonja, «Beg iz življenja in drugi spisi»; poleg naslovnega originalni leposlovni prispevki: Sergij Mantuani, «Človek»; Janez Rožencvet, «Zlati kralj»; Gustav Strniša, «Odhodnica».

Goriška Mohorjeva družba je izdala svoje redne knjige le v letu 1933. in deloma v letu 1934. V letu 1933: «Svetoletni koledar za leto 1934» z leposlovno in versko poučno vsebino; dr. Josipa Rustje «Gospodarsko berilo»; znanega pravljicarja Janeza Rožencveta «Leteče copate», pravljice z risbami Milka Bambiča; zemljeznanstveno knjigo «Proti novim svetovom»; življenjski pis Pija X. pod naslovom «Živi ogenj»; poleg tega še zgodbe za prvoobhajance «Božji hlebčki».

V letu 1934: «Zimske urice», pisana zbirka leposlovnega in poučnega gradiva; prevod Achermanove

povesti iz časov francoske revolucije «V službi pri trinogu»; Milice Grafenaurjeve krščansko-vzgojno knjigo «Ljubezen, zakon, družina»; nabožno knjižico «Mali junaki za Jezusa»; dr. Antona Zdešarja «Apostol krščanske ljubezni sv. Vincencij Pavelski.» V letu 1935 je bila natisnjena zbirka originalnih črtic «Ogorki», spisal F. Griški, ki pa je prišla na knjižni trg šele leto pozneje. V letu 1936: «Zapisnik za leto 1937.»

Sigma je izdala v letu 1933 štiri knjige. Poleg «Pratike za leto 1934» pripovedko Franceta Bevka «Kozorog» z risbami Milka Bambiča; dalje dva prevoda: Julesa Vernea «Otočje v plamenih» in Flavusa «Živ pokopan». V letu 1934. je izdala Sigma poleg «Pratike za leto 1935» ponatis priljubljene Velikonjeve povesti «Višarska polena» in prvo knjigo romana iz ameriškega življenja «Vrli ljudje», ki jo je spisal Peter B. Kyne, a prevedel Fr. Magajna. Drugi del istega romana je izšel naslednje leto 1935. Leta 1936 ni Sigma izdala nobene knjige.

Katoliška knjigarna je v Gorici poleg žepnega koledarčka «Svetovalec za leto 1934» izdala posebno v l. 1933. in 1934. celo vrsto molitvenikov, versko poučnih knjig in cerkvenih skladb, ki jih ne bomo posebej naštevali. Knjigarna in papirnica J. Stoka v Trstu je medtem izdala žepni koledarček «Vedež» za leto 1934. in za leto 1937. Leta 1933 še dve slikanici za otroke: «Zlata leta» in «Vinko, počasi». Med knjigami, ki so izšle v samozaložbah ali brez izrecne navedbe založbe, naj omenim dve zbirki pesmic in sicer Venceslava Sejavca «Pesmi» in Makse Samse «Nekaj pesmi».

«Društvo sv. Mohora za Istru» je izdalo v letu 1933 štiri knjige in sicer «Danico, koledar za godinu 1934», z zelo bogato in pestro vsebino; lepo povestico Avgusta Šenoe «Prosjak Luka», nabožno knjižico «Sveta Tereza od maloga Isusa» in «Špadina palača.» Naslednja leta koledar «Danica» ni izšel, vendar pa so l. 1934. izšle tri knjige in sicer «Iz košnice ljud-

skog roda», «Sabrane pripovijesti» in «Otac Mihovil Ivo». Istega leta je izšla tudi 12. izdaja molitvenika «Oče budi volja tvoja».

SLOVENSKE KNJIGE.

Leto 1933.

1.) **Luč.** Poljudno znanstveni zbornik. IX. Zbral France Bevk. 1933. Književna družina Luč. Izdala in založila Književna zadruga Goriška Matica. Natisnila Tipografia Consorziale Trieste. Str. 83. Vsebina: Ivo Dren, O Belorusih in beloruskem slovstvu. Ivo Dren: Še nekaj beneškoslovenskih narodnih pesmi. France Bevk, Bibliografski pregled za leti 1931 in 1932. Šlibarjev Polde, Raba tujega občevalnega jezika v starih pokrajinah Italije po ljudskem štetju iz leta 1921. Šlibarjev Polde, Prirastek prebivalstva Julijske Krajine v zadnjem desetletju.

2.) France Bevk, **Povesti o strahovih.** 1933. Z lesorezi opremil Jože Srebrnič. Izdala Goriška Matica. Natisnila Tipografia Consorziale. Str. 100. Vsebina: Mrtvaška nevesta, Ponočni obiski, Skopuhova smrt, Kriva prisega, Črna sopotnica, Procesija duhov, Mrtvaški dih, Nedolžni otročiči.

3.) Jakub Kolas, **Mladi hrast in druge povesti.** Iz beloruščine prevel Ivo Dren. Književna družina «Luč». Založila Goriška Matica. Tiskala Tipografia Consorziale v Trstu. 1933. Str. 75. Vsebina: Mladi hrast, Dar Njemna, Debelo poleno, Nedostopen. — Ivo Dren: Beloruski pesnik in pisatelj Jakub Kolas.

4.) **Koledar Goriške Matice za leto 1934.** Izdala Goriška Matica. 1933. Natisnila Tipografia Consorziale v Trstu. Str. 120 + VIII. Vsebina: Tone Čemažar, Stari Primož. France Miluškin, Kraški križ, pesem. France Miluškin, Poletje, pesem. Ivo Dren, Oče «Besnega Orlanda». Li-tai-pe, Vranji krik, pesem. Grazia Deledda, Njen pravi sovražnik. Fran Žgur, Slavček, Zimski dan, pesmi. Ivan Zalar, Fran Erjavec. Gunnar Berg, Stari kmet. Fran Žgur, Sreča-ptica, pesem.

Stanko Malič, Alojz Gradnik. Svet brez premoga. Desetnica, pesem. M. Kačur, Gerhart Hauptmann. F. S., Spomini iz otroške dobe. France Miluškin, Božična pesem. I. D., Hude borbe pred sto leti. S. Čech, Odkod je škrljanček, pesem. Evgen Marothy, Moja ljuba mati. Fr. Gaber, Walter Scott. Nenavadne sladčice. Anatole France, Zgodovina človeštva. Miha Luznik, Björnsterne Björnson. L. L., Prepozno. A. K., Tehnične skrivnosti starih narodov. Rafael Šebenik, Na žarečem otoku. E. Komel, Rihard Wagner. Kotiček za otroke. Kmetijstvo. Poučni del. Zanimivosti. Eurkasti Jutrovci. O pristojbinah.

5.) France Bevk, **Dedič**. Ovitek in vinjete risal Milko Bambič. 1933. Izdala Goriška Matica. Natisnila Tipografia Consorziale. Str. 84.

6.) **Ljubi moj domék**. Sestavila Martina Seljakova. Izdala in založila Goriška Matica (Unione Editoriale Goriziana) 1933. Natisnila Tipografia Consorziale, Trieste. Str. 93.

7.) Dr. Josip Potrata, **Zdravje iz rastlin**. 1933. Izdala in založila Goriška Matica. (Unione Editoriale Goriziana.) Natisnila Tipografia Consorziale, Trieste. Str. 77. Dodatek: barvane tabele rastlin.

8.) **Prirodni pojavi in človeški izumi**. Prirodoslovne črtice. Zbral Nande Vrbanjakov. Izdala in založila Goriška Matica. (Unione Editoriale Goriziana). 1933. Natisnila Tipografia Consorziale, Trieste. Str. 95.

9.) France Bevk, **Veliki Tomaž**. Povest 1933. Izdala Goriška Matica. Natisnila Tipografia Consorziale v Trstu. Ovitek je narisal Julče Božič. Str. 180.

10.) Damir Feigel, **Čarovnik brez dovoljenja**. 1933. Izdala in založila Goriška Matica. Natisnila Tipografia Consorziale v Trstu. Str. 151.

11.) France Bevk, **Živa groza in drugi spisi**. Založila književna zadruga Goriška Matica. Natisnila Tipografia Consorziale, Trieste. 1933. Str. 96. Biblioteka za pouk in zabavo, XVI. Vsebinā: France Bevk,

Živa groza. Italo Svevo - Slavko Slavec, Prežanje na nezvesto. E. S., Uganke svetovne zgodovine. Ernst Zahn, Bik. Koloman Mikszath — T. Č., Kako je Čomak kupoval koso. Nikola Gane - S. S., Osmanova skala. Jerome K. Jerome - France Bevk: Tako je, če poslušáš nasvete. Frank Harris, Mož, kakršen bi moral biti. Marien Cumberland, Prenočišče. Ramiro Blanco - Tone Čemažar, Ego te obsolvo.

12.) **Svetoletni koledar, 1934.** Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila Katoliška tiskarna, Gorizia. 1933. Str. 80. Vsebina: S. S., Sveto leto, doba posvečenja. Venčeslav Sejavec, Molitev (pesem). Dr. Ivan Tul, Tri zvezde vodnice za mladeniče in može. Slomšek, Pesmi sladki glas. Srečko Gregorec, Materi bodočega duhovnika. Jan. Langerholc, Obračun. Ljubka Šorli, O, kako rado bi moje srcé (Pesem). Ljudmila, sveta mati. Za brezposelne in lenuhe. Dr. Ivan Tul, Majniška (Pesem). L. Pelikan, Čigava si? Gregor Hrastnik, Izgubljeni sin. Iz življenja misijonarjev.

13.) **Gospodarsko berilo.** Spisal Josip Rustja, kmetijski inženir. 1933. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila Katoliška tiskarna, Gorizia. Str. 112.

14.) Janez Rožencvet, **Leteče copate.** Pravljice. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila Katoliška tiskarna v Gorici. 1933. Naslovno stran in risbe izvršil Milko Bambič. Str. 80. Vsebina: Leteče copate, Sladka gora, Modri maček, Lažibaba, Hudobna čarovnica, Podkev, Mlinar in kraljična, Pavliha je pravil.

15.) **Proti novim svetovom.** Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila Katoliška tiskarna v Gorici. 1933. Str. 126.

16.) **Božji hlebčki.** Zgodbice za prvoobhajance. 1933. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Tiskala Katoliška tiskarna v Gorici. Str. 64.

17.) **Živi ogenj.** Življenje in delo Pija X. Gorizia 1933. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Tiskala Katoliška tiskarna, Gorizia. Str. 88.

18.) **Pratika za navadno leto 1934.** Izdala Sigma, Gorizia. Natisnila Tipografia Consorziale, Trieste. 1933. Str. 128.

19.) **Otočje v plamenih.** Francoski spisal Jules Verne. Priredil Rado. Izdala Sigma, Gorizia. 1933. Tiskala Katoliška tiskarna, Gorizia. Str. 95.

20.) **Flavus, Živ pokopan.** Prevel Fl. P. Izdala Sigma. 1933. Tiskala Katoliška tiskarna v Gorici. Str. 92. Na koncu knjige Sienkiewiczovi črtici: Čuvaj na svetilniku, Burka zmešnjav.

21.) France Bevk, **Kozorog.** Pripovedka. 1933. Izdala Sigma. Natisnila Katoliška tiskarna. Knjigo je ilustriral Milko Bambič. Str. 122.

22.) **Krščanske resnice.** Nauk in molitve. 1933. Založila Katoliška knjigarna v Gorici. Natisnila Katoliška tiskarna v Gorici. Str. 192.

23.) **Krščanski nauk za sveto birmo.** Založila Katoliška knjigarna v Gorici. Natisnila Katoliška tiskarna v Gorici. II. natis. 1933. Str. 20.

24.) **Slava Gospodu!** Priredil duhoven tržaške škofije. 1933. Založila in prodaja Katoliška knjigarna v Gorici. Tiskala Katoliška tiskarna v Gorici. Str. 423.

25.) **Svete pesmice.** 1932. Izdala Katoliška knjigarna v Gorici. Tiskala Katoliška tiskarna v Gorici. 1933. II. natis. Str. 80.

26.) **Sveta Terezika.** Molitve v čast mali cvetki. Sestavil duhoven goriške nadškofije. Izdala Katoliška knjigarna v Gorici. Tiskala Katoliška tiskarna v Gorici. 1933. Str. 240.

27.) **Svetovavec za navadno leto 1934.** III. Izdala in založila Katoliška knjigarna, Gorizia. Tiskala Katoliška tiskarna, Gorizia. 1933. Str. 144.

28.) **Zdravje bolnikov.** Molitvenik z obrednikom in šmarnicami za naše uboge bolnike. Spisal prof. dr. Ivan Tul, spiritual v gor. bogoslovnici. Izdala Katoliška knjigarna v Gorici. Tiskala Katoliška tiskarna v Gorici. 1933. Str. 688.

29.) **Zgodbice.** Dodatek h «Krščanskemu nauku za prvence». Založila Katoliška knjigarna. Tiskala Katoliška tiskarna. Št. 5. Novi zakon. Jezusovo poveščanje. 1933. Str. 16.

30.) **Vedež.** Splošni žepni koledar za leto 1934. Letnik XVIII. Libreria-Cartoleria J. Stoka, Trieste. 1933. Tipografia Consorziale, Trieste. Str. 118.

31.) **Vinko, počasi.** Založništvo knjigarna in papirnica J. Stoka, Trieste. Tiskala Tipografia Consorziale, Trieste. 1933. Str. 15.

32.) **Zlata leta.** Založništvo knjigarna in papirnica J. Stoka, Trieste 1933. Tiskala Tipografia Consorziale, Trieste. Str. 15.

33.) Dr. Andrej Pavlica, **Sejavec.** Nedeljsko branje. Pouk, zgodovina, legende. Tretje knjige prvi zvezek. Peti snopič. 1933. Tipografia L. Luchesi, Gorizia. Str. 1569-1948.

34.) **Cerkvenik pri delitvi sv. zakramentov in drugih cerkvenih obredih.** Spomin na duhovne vaje 22-26. X. 1933. Gorizia. Tipografia Cattolica. Uvod napisal Al. Filipič.

✓35.) **Barčica.** Zbirka pesmi. Trieste, 1933. C. U. Trani, casa editrice. Tiskala Tipografia Consorziale. Str. 71.

36.) **Pridiga za misijonsko nedeljo 22. oktobra 1933.** Natisnila Katoliška tiskarna v Gorici. Str. 4.

37.) **Častitim bratom in ljubljenemu ljudstvu nadškofije!** Pastirski list ob priliki izrednega svetega leta. Italijansko-slovensko besedilo. Postna postava za goriško nadškofijo. Februar 1933. Tipografia Cattolica, Gorizia. Str. 16.

38.) **Velika obljuba presv. Srca Jezusovega sv. M. M. Alakok.** Tipografia Cattolica, Gorizia. 1933. Str. 4.

HRVATSKE KNJIGE:

1.) **Danica.** Koledar društva sv. Mohora za godinu 1934. X. godište. Izdalo Društvo sv. Mohora. Tipo-

grafia Consorziale, Trieste. Str. 158. Vsebina: Mladi Tobija odlazi v svijet (slika). Što treba da znamo o ovoj godini. Kraljeva obitelj. Pomrčine u godini 1934. Sajmovi u Istri. Herschelov vremenski ključ. Oj mladosti, oj dragosti (slika). Koledar. Poštanske tarife. Pristojbine. Mjere i utezi. Njiva života. Obnova Rima. Stari Forum Romanum u Rimu (slika). Kolo-sej u doba rimskog carstva (slika). Nova «Via del-l'Impero» (slika). Polukrog tržnice cara Trajana (slika). Republikanski hramovi na Largo Argentina (slika). Moja kuća (pjesma). Naša svagdašnja hrana. Kako ćemo povećati prihod pšenice. Kraljevo ora-nje (pjesma). Kruh naš svagdašnji (slika). Rumunj-ski ciganin sa međvjedom (slika). Žabe (pjesma). Plodored. Kastriotić i paša Mustafa (pjesma). Mon-golski budistički svećenici (slika). Čudno pobratim-stvo. Na smrtnoj postelji. Magarac i slon (pjesma). Leonardo da Vinci. Posljednja večera (slika). Navje-štenje Marijino (slika). Starinska nošnja. Zmija (pje-sma). Dvije mlade crkinje u sjevernoj Sahari (slika). Sudba i čovjek. Jablan. Zavist. Dva novčića. Plug koji ore najedanput pedeset brazda (slika). Min-Čang-Lin. Kineska obitelj kod objeda (slika). Ciganin hvali svoga konja (pjesma). Osuda. Majci. Dvije mongolske ljepotice. Kad mladijah umrijeti (pjesma). Pijanstvo. Malajska obitelj pred kućom (slika). Ko dijete ja bih htio biti (pjesma). U pandža-ma tigra. Marino i Arabela. Crnac-glazbenik (slika). Gospodarstvo u starom vijeku. U Anamu maste žene kuhani riž (slika). Posljednja brazda. Vadjenje mi-risave vode iz ruža (slika). Narodne pjesme. Užasni doživljaj na morskem dnu. Crnci-Bantu pred svojim kućicama (slika). Tvoj bližnji. Izbor općinskog re-dara. Raspelo kraj ceste (pjesma). Malajski radnici pobiru mlijeko, iz kojega se čini kaučuk (slika). Pred nebeskim vratima. Otkada se zvoni podne. Svega pomalo. Šale. Skrivalice.

2.) August Šenoa, **Prosjak Luka**. Pripovijest iz seoskog života. Izdalo Društvo sv. Mohora. Tipogra-fia Cattolica, Gorizia. 1934. Str. 119.

3.) **Sveta Terezija od maloga Isusa.** Izdalo Društvo sv. Mohora. God. 1934. Katoliška tiskarna, Gorizia. 1933. Str. 78.

4.) **Špada palača.** Izdalo Društvo sv. Mohora. Katoliška tiskarna, Gorizia. 1933. Str. 120.

Glasbena dela:

1.) **Enoglasne in dvoglasne mašne pesmice.** Zbral in založil Srečko Gregorec. Gorizia 1933. Prepisal in razmnožil Roman Pahor, Ranziano (Gorizia). Prodaja Katoliška knjigarna v Gorici. Str. 12.

2.) Dr. Franc Kimovec, **Je angel Gospodov.** Za ljudsko petje. 17. Avgusta 1933.

3.) Ivan Laharnar, **Odpevi k Lavretanskim litanijam.** Za mešani zbor. Delo 21. Gorica. 1933. Natisnila in založila Katoliška tiskarna v Gorici. Str. 12.

4.) **Zdrava Marija.** Marijine pesmi za mešani zbor. Uredil Vinko Vodopivec. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila Katoliška tiskarna. 1933. Str. 164.

5.) Hrabroslav Volarič, **Lavretanske litanije za moški zbor.** Kat. knjigarna v Gorici. 1933. Str. 4.

6.) Breda Šček, **Odpevi k litanijam Matere božje.** Za mešani zbor 1933. Razmnožil Roman Pahor, Ranziano (Gorizia). Str. 10.

7.) Breda Šček, **Svetniške pesmi.** Za mešani zbor. 1933. Razmnožil Roman Pahor, Ranziano (Gorizia). Str. 14.

8.) **Kadar jaz, dekle, umrla bom.** 33 ljudskih pesmi za mešani zbor harmonizirala Breda Šček. Trst. 1933. Samozaložba. Str. 35.

10.) **Lavretanske litanije.** 30 ljudskih napevov. Priredil Vinko Vodopivec. 1933. Samozaložba. Tipolito Passero di G. Chiesa, Udine Str. II + 32.

11.) Vinko Vodopivec, **Lavretanske litanije.** Za moški zbor. 1933. Razmnožil in izdal Roman Pahor, Ranziano (Gorizia). Str. 4.

12.) **Lavretanske litanije št. 7** (Slomškove). Za mešani zbor priredil Vinko Vodopivec. Založil in razmnožil Roman Pahor, Ranziano (Gorizia). 1933. Str. 3.

13.) Vinko Vodopivec, **Zdrava Marija**. Za ljudsko petje. 1933. Str. 1.

14.) **4 misijonske pesmi za ljudsko petje ali za mešani zbor**, priredil Vinko Vodopivec. 1933. Izdala in založila Katoliška knjigarna. Razmnožil Roman Pahor. Str. 3.

Leto 1934.

Slovenske knjige:

1.) **Krvnikova vrv**. Roman. Madžarski spisal Aleksander Petöfi. Iz nemščine prevel France Bevk. 1934. Književna družina «Luč». Založila Književna zadruga Goriška Matica. Natisnila Tipografia Consorziale, Trieste. Ovitek in ilustracije je risal Milko Bambič. Na koncu: Aleksander Petöfi. Sestavil France Bevk. Str. 126.

2.) Ivo Dren, **Z onstran groba**. Književna družina «Luč». Izdala in založila Književna zadruga Goriška Matica. Natisnila Tipografia Consorziale, Trieste. 1934. Str. 135.

3.) **Po krono, dekle in vino**. Novela. Spisal Ferdo Plemič. Izdala in založila Književna zadruga Goriška Matica. (Unione Editoriale Goriziana.) Tipografia Consorziale, Trieste. 1934. XII. Str. 100.

4.) **Z orodjem v rokah**. Sestavil Jakob Trnovec. Izdala in založila književna zadruga Goriška Matica. (Unione Editoriale Goriziana.) Tipografia Consorziale, Trieste. 1934. Str. 104.

5.) **Pravljice iz tujih logov**. Zbral Nande Vrbanjakov. 1934. Izdala in založila Goriška Matica. Natisnila Tipografia Consorziale, Trieste. Str. 96.

6.) **Duševna vzgoja otrok**. Sestavila Gizela Majeva. Izdala in založila Književna zadruga Goriška Matica (Unione Editoriale Goriziana). 1934. Tiskala Tipografia Consorziale, Trieste. Str. 94.

7.) Janez Rožencvet, **Matijčkova odpravnina** in drugi spisi. 1934. Biblioteka za pouk in zabavo. XVII. Izdala Goriška Matica. Natisnila Tipografia Consorziale, Trieste. 1934. Str. 93. Vsebina: Janez Rožencvet, Matijčkova odpravnina. Turki pred Dunajem; ob dvestopetdesetletnici. Gustav Strniša, Strojevodja. Ernest Claes, Potepuh Hanes. Martina Seljak, Žena v raznih poklicih. Ferdo Plemič, Pomenki z lepo gospo. France Bevk, Bajka o sreči.

8.) **Zimske urice**. Izdala Goriška Mohorjeva družba, Gorizia. 1934. Natisnila Katoliška tiskarna, Gorizia. Str. 80. Vsebina: A. B., Dva človeka: 1) Drejče, 2) Jernač. Svetli žarki. Novi goriški nadškof. P. Šebesta, Pri pritlikavcih v pragozdovih Srednje Afrike. Tolstoj, Drobne povesti: 1. Morski volk, 2. Tisoč zlatnikov, 3. Trije tatovi, 4. Kako je kmetič razdelil gos, 5. Car in kmet. Pontinsko močvirje — rimski vrt. Albert, kralj Belgije. P. Keller, Ob meji. Ponosrečena ladja v Severnem Ledenem morju. Panamski prekop. Biser ob morju. V. B., Človeka nimam. Krompir in njegova preteklost. Kaj nikoli ni bilo in nikoli ne bo. Stara dobrotla lanski sneg. Drobiž. Kazalo.

9.) Achermann F. H., **V službi pri trinogu**. Povest iz časov francoske revolucije. Poslovenil V. B. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila Katoliška tiskarna. 1934. Str. 144.

10.) Milica Grafenauerjeva, **Ljubezen, zakon, družina**. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Gorica, 1934. Tiskala Katoliška tiskarna v Gorici. Str. 190.

11.) **Mali junaki za Jezusa**. Gorica 1934. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila Katoliška tiskarna v Gorici. Str. 80.

12.) **Apostol krščanske ljubezni sv. Vincencij Pavelski**. Spisal dr. Anton Zdešar, duhovnik Misijonske družbe. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Tiskala Katoliška tiskarna, Gorizia. 1934. Str. 160.

13.) Narte Velikonja, **Višarska polena**. Izdala Sigma, Gorizia. 1934. Tiskala Kat. tiskarna, Gorizia. Str. 274.

14.) **Pratika za navadno leto 1935**. Izdala Sigma. Natisnila Tipografia Consorziale, 1934. Uredil R. Bednarik. Str. 128.

15.) Peter B. Kyne: **Vrli ljudje**. Povest iz ameriških pragozdov. I. knjiga. Prevedel Fr. Magajna. Izdala Sigma, Gorizia. 1934. XII. Tiskala Katoliška tiskarna, Gorizia. Str. 168.

16.) Venceslav Sejavec, **Pesmi**. 1934. Samozaložba. Tipografia E. Tenente & Co. Str. 62.

17.) Maksa Samsa, **Nekaj pesmi**. Trst, 1934. Casa Editrice C. U. Trani. Natisnila Tipografia Consorziale, Trieste. Str. 46.

18.) **Palača Spada**. Iz nemščine prevedla K. P. 1934. Samozaložba. Tiskala Katoliška tiskarna. Gorica. Str. 119.

19.) **Krščanski nauk za prvence**. Kratke zgodbe svetega pisma s slikami. Izdala Katoliška knjigarna. Natisnila Katoliška tiskarna v Gorici. II. natis. 1934. Str. 104.

20.) **Pridiga za misijonsko nedeljo 1934**. Izdal nadškofijski misijonski svet. Gorica, 28. septembra 1934. Natisnila Katoliška tiskarna v Gorici. Str. 4.

21.) **Nujnost verskega pouka**. Postni pastirski list za l. 1934. Tipografia G. Jucchi, Gorizia. Str. 20. (Slovensko-italijanski).

22.) Srečko Gregorec, **Per Mariam ad Jesum**. Osnutki za govore. Natisnila Katoliška tiskarna v Gorici. 1934. Platnice je narisal Domen. Str. 222.

23.) Venceslav Bele, **Marijine rože**. Majniška knjiga. 1934. Natisnila Katoliška tiskarna. Str. 384.

Hrvatske knjige:

1.) **Iz košnice ljudskog roda**. Napisao prof. Marko Vunić. Izdalo Društvo sv. Mohora za Istru. Tiskala Kat. tiskarna, Gorizia. 1934. Str. 110.

2.) **Sabrane pripovijesti.** Knjiga III. Priredil Vladimir Sironić. Izdalo Društvo sv. Mohora za Istru. Tiskala Kat. tiskarna, Gorizia. Str. 100.

3.) Antun Dragonja S. J., **Otac Mihovil Pro.** Izdalo Društvo sv. Mohora za Istru. Tiskala Katoliška tiskarna, Gorizia. 1934. Str. 94.

4.) **Oče budi volja Tvoja.** Molitvenik. Napisao biskup dr. Jurij Dobrila. Priredio sveć. Božo Milanović. XX. izdanje. Izdalo Društvo sv. Mohora za Istru. Tiskala Katoliška tiskarna, Gorizia. 1934. Str. 491.

Glasbena dela.

1.) Vinko Vodopivec in Lojze B. Sočenko, **Štiri velikonočne pesmi za mešani zbor.** Gorica. 1934. Izdal in razmnožil Roman Pahor, Ranziano. Str. 4.

2.) Lojze B. Sočenko, **Dve nagrobnici za ženski zbor.** Gorica, 1934. Opalografia Roman Pahor, Renče. (Besedilo Ljubke Šorlijeve.) Str. 3.

3.) Ivan Laharnar, **Litanije in odpevi v čast presvetemu Srcu Jezusovemu za mešani zbor in orgle.** Samozaložba. Udine, 1934. Litografia Passero di G. Chiesa — Udine. Str. 16.

4.) Breda Šček, **Vidim voznika.** 26 harmoniziranih ljudskih pesmi za mešani, moški in ženski zbor. Trst. 1934. Str. II - 26.

Leto 1935.

Knjige:

1.) Francesco Bevk, **I morti ritornano (Mrtvi se vračajo).** Književna zbirka «Luč». 1935. Unione Editoriale Goriziana, Gorizia. Tipografia Consorziale, Trieste. Str. 136.

2.) Alphonse Daudet, **Tartarin v Alpah.** Prevel Ivo Dren. Trieste 1935. Književna družina «Luč». Izdala in založila Književna zadruga «Goriška Matica.» (Unione Editoriale Goriziana). Natisnila Tipografia Consorziale, Trieste. Str. 156.

3.) **Koledar Goriške Matice za leto 1936.** Izdala in založila Goriška Matica. Unione Editoriale Gori-

ziana. 1935. Natisnila Tipografia Consorziale, Trieste. Str. 32. Vsebina: Sven Hedin. Boj za življenje. Med svet.

4.) Damir Feigel, **Pot okoli sveta/8**. Gorica 1935. Izdala in založila književna zadruga Goriška Matica (Unione Editoriale Goriziana). Tiskala Tipografia Consorziale, Trieste. Str. 144.

5.) **Naseljenci, divjaki in otroci**. Povest. Spisal John Godyn. Priredil Jerko Jermol. Izdala in založila Unione Editoriale Goriziana, Gorizia 1935. Natisnila Tipografia Consorziale, Trieste. Ilustriral Milko Bambič. Str. 135.

6.) Tone Čemažar, **Bridka ljubezen in drugi spisi**. Biblioteka za pouk in zabavo. XVIII. 1935. Izdala in založila književna zadruga Goriška Matica (Unione Editoriale Goriziana). Natisnila Tipografia Consorziale, Trieste. Str. 99. Vsebina: Tone Čemažar, Bridka Ljubezen. Dr. Stratil - Sauer, Afganistanci. Johan Bojer, Ribiči. Dr. Bernard Fantus, Odvajalna sredstva. Ferdo Plemič, Ovrátnica. Janez Rožencvet, Boter. Gabrijel Reval, Portugalke. Arkadij Ljubčenko, Volčji glad. Gustav Strniša, Cesta.

7.) F. Grivški, **Ogorki**. Črtice. 1935. Ed. Sodalizio S. Ermacora Gorizia. Natisnila Tipografia Consorziale, Trieste. Str. 76. Vsebina: Mimica; Najlepši dan; Voznikov sin; Budilka; Dekle, ki ni znalo jokati; Mozes; Cingalica; Brema; Gorjani; Dobričina.

8.) Peter B. Kyne, **Vrli ljudje**. Povest iz ameriških gozdov. Prevedel Fr. Magajna. II. Knjiga. Izdala Sigma, Gorizia. 1935. XIII. Tipografia Péternelli, Gorizia. Str. 169 - 302.

Leto 1936.

Knjige:

1.) France Bevk, **Izlet na Špansko**. Potopisne črtice; 1936. Unione Editoriale Goriziana, Gorizia. Tipografia Consorziale, Trieste. Str. 96.

2.) **Koledar za leto 1937**. 1936-XV. E. F. Unione Editoriale Goriziana, Gorizia. Stampato nella Tipo-

grafia Consorziale, Trieste. Str. 72. Vsebina: Bojer-Čemažar, Rudosledec. Fran Žgur, Dete z Bogom govori, pesem. Lagerlöf, Skrivnostna pisava. Adolf Šinkovec, Velikonočna, pesem. Loria, Sokol. Lorentzen, Dom groze. Pastuškin, Draga se ozira, pesem. Reboux, Toto. Zamphirescu - Jurca, Tiha sreča, pesem. R. Š., Corridonia in Corridoni. Križ, pesem. Radivoj Rehar, Zdaj moje sanje, pesem. Alkohol v starem veku. Gorjan, Tožna pesem. Plajšar, Prirodni zakladi Abe-sinije. Lesjak, Češka narodna, pesem. Srečno naključje. Mikavnosti. Dve, tri o jabolkih. Skoraj bi ne verjel. Koliko časa boš živel?

3.) Giovanni Verga, **Pastir Jeli in druge novele**. Prevel Ivo Dren. Gorizia 1936-XIV. E. F. Editto dalla Unione Editoriale Goriziana. Stampato dalla Tipografia Consorziale, Trieste. Str. 135. Lesorezi so delo A. Č. Vsebina: Pastir Jeli, Volkulja, Nanni Lisjak, Sodna razprava, Znamenje ljubezni, Lepi Armando. Grdodlak. — Ivo Dren, Giovanni Verga.

4.) **Vesele zgodbe**. Zbral in prevedel Tone Čemažar. 1936. Unione Editoriale Goriziana, Gorizia. Stampato nella Tipografia Consorziale, Trieste. Ovitek je risal Špacal. Str. 132. Vsebina: Johan Peter Hebel, Trije tatovi. Baldassare Castiglione, Slepí igralec. Mark Twain, Angina. Guy de Maupassant, Bellhomova žival. Anton Čehov, Močan tobak. Branislav Nušić, Slon. Ludwig Thoma, Poštni uradnik v nebesih. Jerome K. Jerome, Dogodek v krčmi. Pecija Petrovič, Salih iz Kumanovega. Jaroslav Hašek, Profesor in dijak. Arkadij Averčenko, Nočni tovariš. Felix Timmermans, Podeželska procesija. Mihajl Zoščenko, Dogodek v vlaku. Karl Springenschmidt, Dva pri žagi. Pantalejmon Romanov, Stena. Ilja Ilf-Petrov, Predpisi so predpisi. Valentin Katajev, Dojenček z brado.

5.) Dr. Josip, Potrata, **Higiiena matere**. 1936. XIV. E. F. Unione Editoriale Goriziana, Gorizia. Natisnila Tipografia Consorziale, Trieste. Str. 87.

6.) Daniel Defoe: **Robinzon**. 1936. Unione Editoriale Goriziana, Gorizia. Priredil Nande Vrbanjakov.

Platnice in lesorezi so delo A. Č. Natisnila Tipografia Consorziale, Trieste. Str. 120.

7.) **Cirillo Drekonja, Beg iz življenja in drugi spisi.** Biblioteca za pouk in zabavo XIX. Gorizia 1936. Editio dalla Unione Editoriale Goriziana. Stampato dalla Tipografia Consorziale, Trieste. Str. 89. Vsebinska: Ciril Drekonja, Beg iz življenja. Zorko Š., Trtna uš. Sergij Mantuani, Človek. Fritz Reuter - Ferdo Plemič, Stric Brezig o zdravljenju z vodo. Osip Dimov, Na negotovi podlagi. Janez Rožencvet, Zlati kralj. Gustav Strniša, Odhodnica. Jaroslav Hašek, Uganka za psihijatre. Jenő Valecz, Slavje. Drobiž.

8.) **Zapisnik za navadno leto 1937.** Editrice: Sodalizio S. Ermacora, Gorizia. Tipografia Consorziale, Trieste 1936. XV. Str. 88.

9.) **Vedež.** Splošni žepni koledar za leto 1937. Letnik XIX. 1936. Libreria-Cartoleria J. Stoka, Trieste. Tipografia Consorziale, Trieste.

10.) **Molimo!** Liturgični molitvenik za odrasle. Gorizia 1936. Editore: Sodalizio S. Ermacora, Gorizia. Stampato dalla Tipografia Consorziale, Trieste; Str. 414.

ANDREJ BUDAL :

O PREVAJANJU IZ JUGOSLOVENSКИH SLOVSTEV V ITALIJANŠČINO.

Ta «Poljudno znanstveni zbornik» je objavil l. 1931. članek «Italijanski prevodi iz jugoslovanskih slovstev izza svetovne vojne». Doba od l. 1931 do l. 1937., ki jo hočemo tu upoštevati*), ni bila v področju prevajanja Bog ve kako bujna. Vendar ni prevajanje tudi v tem času nikoli popolnoma prenehalo.

1. Prevajanje iz slovenščine.

Večja prevoda celotnih knjig sta v tej dobi le dva.

Italijanski slavist **Wolfgang Giusti** je izdal l. 1931. prevod Cankarjeve povesti «Hiša Marije Pomočnice» (**Ivan Cankar: La Casa di Maria Ausiliatrice.** Traduzione dall'originale sloveno e introduzione di Wolfgang Giusti. Lanciano. R. Carabba Editore. Tip. R. Carabba. 1931).

Uvodoma se prevajalec sklicuje glede podatkov o Cankarju na svoj daljši uvod k prevodu «Zgodbe o Šimnu Sirotniku». Poudarja, da je Cankar kot umetnik omahoval med realizmom in simbolizmom, med sodobnim pojmovanjem in svetopisemskim slogom, med socialno in dušeslovno povestjo. Zavrača primerjanje Cankarja z Dostojevskim, češ, da je Cankar bližji Gorkemu. Dotakne se Cankarjevega krščanstva. Za najboljše Cankarjeve povesti ima tiste, ki rišejo otroške usode. Govoreč o zbranih delih

*) Prevodov iz bolgarske literature ne bomo upoštevali, ker nam potrebni viri to pot niso dostopni; po možnosti bomo to razdobje upoštevali prihodnjič.

Cankarjevih, misli, da jih bo štirideset zvezkov, a se je uštel za polovico.

Giusti spada med dobre Čankarjeve prevajalce. Po večini se tesno oklepa izvirnika. Ob njegovi italijanščini človek prav živo občuti, kako je res potrebno, da je prevajalec Italijan, če bodi prevod ne samo točen, temveč živ in sočen. Oglejmo si kot vzorec tole mesto:

Slačile so se in se napravljale spat. Stoli so ropotali, časih je vzkriknilo — ponesrečilo se je kateri in padla je, ko se je slačila; samo strah je bil, smejala se je sama in vse so se smejale. Postelje so šumele, govorjenje je polagoma utihnilo, smejale so se pritajeno, sunkoma, samo šepetale so še. (Spisi VI, str. 234).

Si spogliavano e si preparavano a dormire. Le seggiole facevano un gran frastuono e di tanto in tanto si sentiva gridare una delle bimbe, perchè era caduta a terra spogliandosi. Ma era soltanto un grido di spavento e tutte le altre ne ridevano. I letti scricchiolavano, pian piano si spegneva la conversazione, le risatine erano come soffocate e spezzate. (Str. 26).

Že ta primer kaže, da se prevod mestoma in v posameznostih kljub miselni zvestobi precej oddalji od slovenskega izražanja. Še izrazitejših odmikov je vse polno posejanih po knjigi, n. pr.:

Iz teme se je svetlikala luč.

L'oscurità era anframezzata da un chiarore. (Str. 18.)

Malči je zasrbelo na licih od materinih solza.

Malci sentiva come le lacrime della mamma le facevano un lieve solletico alla pelle. (Str. 20).

...ustnice so trepetale in se nategale, zaskelalo jo je v očeh.

...le labbra screpolate tremeavano, gli occhi bruciavano dall'insonnia. (Str. 28).

...pisane pentlje so imele v kitah.

...le trecce erano abbellite con nastri dai più svariati colori. (Str. 30).

«Edvard!» je zaklicala z mehkim pojočim glasom.

— Edoardo! — esclamò poi con una cantilena svenevole. (Str. 32).

«Bog poplašaj!»

— Che Iddio gliene renda merito! (Str. 34).

Cankarjevi slovenščini je treba navadno za isto misel manj besed kakor Giustijevi italijanščini. Razen nekaterih gornjih primerov naj to ponazorijo še naslednji:

Zasmejale so se grohotoma.

«To je skopost, grofovska skopost!»

«Sestra Cecilija, delite!»

«Lojzka, jutri pojdeš v izbico!»

...poginil bo!»

Ona je pač lizala tuje bombone, toda kanarček ne bi smel.

Invece di una risposta, e chieggiò prima una risata rumorosa. (Str. 36).

— Ma che è poco turchia la signora contessa! (Str. 36).

— Vuol dividere questa roba tra le bambine, suora Cecilia? — (Str. 37).

— Luigina, domani verrai rinchiusa nello stanzino, per punizione. — (Str. 43).

...potrebbe succedergli un malanno! — (Str. 64).

...trovava per conto suo naturalissimo di mangiarle le caramelle che le portavano gli altri, ma non permetteva al suo piccolo amico nulla di simile. (Str. 67).

To očitvidno ni več prevod, temveč prosto razlaganje in širjenje Cankarjevega besedila. Ali je potrebno? Ali bi ga Cankar odobril? Višek takega prostega razmahovanja je morda naslednje mesto, kjer se zdi, kakor bi Giusti po Cankarjevemu osnutku pisal sam svojo italijansko povest:

«Take so, no, pogledjte... pride k revicam kakor sveti Miklavž... Meni je dolžna meso še od lanskega leta... Takrat smo imeli še staro prodajalnico, no, in ob tistem času...» (Spisi VI, str. 242—243).

— Ecco, guardate un po' che razza di gente c'è in questo mondo... Vengono a visitare queste povere figlie e si danno delle arie come se venisse San Nicola in persona a distribuire i doni... E dire che da più di un anno non si sono ancora degnate di pagarmi la carne... A quel tempo avevo ancora il vecchio negozio... (Str. 37).

Kdor bere samo prevod, ne čuti vrzeli, ki so spretno zabrisane in ne opazi zlahka nekaterih ne-

točnosti, ki celotnega smisla navadno ne kazijo. Le natančno, pazljivo primerjanje ugotovi, da je tu in tam kaj izpadlo, n. pr. (kar je izpadlo, je razprto):

Malči je popila vino, nato je slekla vso obleko do srajce in je oblekla rdeče karirano krilo, šito scela, kakor pri malih otrocih, in čez krilo modro progast predpasnik s pasom in namnamicami. (Spisi VI, str. 231).

Tedaj se je skrila v kot in je gledala izza posteljnjaka s prestrašenimi očmi.

...kakor da bi podrsala dlan po šumeči odeji.

Malo čudno ji je bilo, ali bolj je bila radovednost nego strah. Poslušala je, če bi se kaj zgenilo, če bi kaj zaklicalo in v napetem poslušanju je zaspala ter je poslušala in gledala v sanjah. In ko je gledala, je zagledala nenadoma nekaj svetlega, bleščečega, kakor cekin (Spisi VI, 259).

«Vsak človek ima bolj črno senco nego je sam. Blagor se tebi, Katica!» In se je ozrl. (Spisi VI, 269).

Malci vuotò il bicchiere di vino, poi si spogliò di tutti i suoi panni fino alla camicia e indossò un vestitino a dadi rossi come lo portano i bambini piccini e sopra al vestito un grembiale a striscie azzurre, con cintura. (Str. 21).

Allora si raggomitolava in un angolo e si guardava attorno con occhi spaventati. (Str. 23).

...come quando una mano passa su di una coperta. (Str. 28).

Questo pensiero le sembrava un po' strano, ma la curiosità predominava sulla paura. E mentre si guardava attorno, vide improvvisamente qualcosa di luminoso e di scintillante... qualcosa che somigliava a uno zecchino d'oro. (Str. 60).

— La nostra ombra è sempre più nera di noi. — Si guardò un'altra volta attorno. (Str. 73).

Giusti sicer ne pove, ali je njegov prevod prirejen morda po kakšni drugi izdaji, kjer tu omenjenih mest ni bilo, a ker omenja v uvodu zbrane spise, je treba sklepati, da je prevajal iz zbranih spisov in je nehote to in ono preskočil. Velikih netočnosti ni v knjigi, manjših pa bi vesten pregledovalec le nekaj napaberkoval, n. pr.:

...druga... je segala tenki
zdravi nogi komaj do glež-
nja. (Spisi VI, 232).

...je vprašal nje tenki,
nosljavi glas — razlil se je
po sobi kakor med. (Spisi
VI, 239).

...l'altro piede.. non ar-
vava a toccar terra. (Str.
22).

... e la sua sottile voce
nasale si spargeva per la
stanza come delle monete
di rame. (Str. 33).

Ta med gotovo niso »bakreni novci«, kakor misli
prevajalec, ki ni le zamenjal čebeljega medu (miele)
s kovinasto medjo (ottone), temveč tudi kovinasto
med z bakrom (rame). Tu pa se je glas razlil kakor
čebelji med.

Pridem ponoči in te zla-
sam...

Ce zdajle umrje in
mi pride povedati! (Spisi VI,
259).

Pa naj bo babica!
(Spisi VI, 261).

Verrò di notte e ti tire-
rò giù dal letto... (Str.
57).

E se prima di mori-
re viene da me a darmene
l'annuncio? (Str. 60).

Lo riconosciamo senz'al-
tro per maschio! (62).

Človek si težko razlaga, zakaj se je tu babica
nenadoma spremenila v samca, tem težje, ker je pre-
vajalec besedo »babica« prav malo prej trikrat in
vselej pravilno prevel s »femmina«.

...kakor da bi brusil bri-
tev ob pili.

... je z obal mi no...

...affilasse un rasoio con-
tro una pietra. (Str. 63).

... tornava tranquillo...
(Str. 65).

»Zobati« pomeni »beccare«, ne »tornare«.

Poučno bi bilo natančnejše primerjanje glagol-
skih časov v izvirniku in prevodu. Dozdaj smo mislili,
da se naš nedovršni pretekli čas prevaja z italijan-
skim polpreteklim časom (imperfetto), dovršni pre-
tekli čas pa z oddaljenim preteklim časom (passato
remoto), razen za stranska spremljajoča dejanja. V
tem prevodu se to pravilo včasih upošteva, včasih ne.
V skladu z njim je n. pr.: nasmehnila se je = sorrise;
spreletelo jo je = provò un'impressione di freddo;
se je prestrašila = s'impaurì; je sedela = stava se-
duta; se je opirala = si appoggiava; je mislila = pen-
sava itd. Ne ujema se z njim drugod, n. pr.: Malči

je vztrepetala = Malci tremava (str. 15); se je prekrižala = faceva il segno della croce (str. 15); Malči je objemala mater = Malci abbracciò la mamma (str. 15); ji je slonela = si strinse (str. 16); Malči se je oklenila = Malci si teneva stretta (str. 18). Vsa zgodba s kanarčkom je včasih glavno dejanje, včasih pa stransko in tedaj se v italijanščini pravilno daje prednost polpreteklemu času tudi za naše dovršne glagole, n. pr.:

«Ali te ni s'am, Hanzek?»
mu je zaklicala Malči. Po-
škilil je malo, nato pa se
je sklonil, vtaknil je v kljun
dolgi, tenki krempej ter si
je čistil nogo in kljun. (Spisi
VI, 262).

— Ma non ti vergogni,
Giannino? — gli gridava
Malci. Il canarino la sbir-
ciava un poco, poi chinava
la testa e afferrava col bec-
co una zampetta lunga e
sottile: si puliva intanto le
unghie e il becco. (Str. 64).

Celo prihodnjik postane pri Giustiju včasih upravičeno sedanjí ali celo polpretekli čas. Za to je treba silno izbrašenegu čuta za pomen časov v obeh jezikih. Giusti ga ima, ko prevaja n. pr.:

«Nič ne jokaj, — jutri
b o nedelja...»

— Non piangere, Malci!
Non piangere — domani è
domenica! —

Malči se je nasmehljala
sama — jutri b o nedelja.
(Spisi VI, 237).

Malci sorrise... l'indoma-
ni era domenica... (Str. 30).

Cankarjevi odstavki se zdijo Giustiju očitvidno predolgi. Zato jih rad seka na kose. V prvem poglavju je iz slovenskega odstavka, ki obsega eno stran (Spisi VI, str 228-229), naredil nič manj kakor pet odstavkov (Str. 17-18). Podobno je glede odstavkov tudi drugod gospodaril po svoje.

«Hiši Marije Pomočnice» sta v isti knjigi dodani še dve Cankarjevi črtici: «Križev pot» (Via Crucis) in «Ranjenci» (I feriti).

* * *

Umberto Urbani je prevel Franceta Bevka «Kresno noč» iz drugega zvezka njegovih spisov (**Francé Bevk: I fucchi di S. Giovanni**. Versione dallo

sloveno e prefazione di Umberto Urbani. Edizioni Le lingue estere - Milano. Tipografia Consorziale, Trieste, Aprile 1937-XV.). V uvodu navaja Urbani vsa glavna dela Bevkova in imenuje Bevka «enega najbolj izvirnih in najplodovitejših slovenskih pisateljev.» Pravi, da si je Bevk pridobil obširen krog občinstva, preden je obrnil nase pozornost slovenske kritike. Ta ga je začela upoštevati zlasti, odkar so začeli pri «Jugoslovanski knjigarni» v Ljubljani izhajati njegovi spisi v razkošni opremi. Čeprav izražajo nekateri kritiki svoje pridržke o pisatelju, sodi Urbani, da je to «eden izmed naprednejših predstavnikov mladega slovenskega slovstva, najtipičnejši, najresničnejši in najstrastnejši pevec življenja, običajev, izročil slovenskega slovstva, ki sestoji po večini iz pobožnih, vraževernih, ubožnih seljakov, povezanih z zemljo in žensko — dvoje strasti, ki jih lahko zapeljeta v sleherno skrajnost. Bevk je tudi najbolj poklican, da izven Slovenije predstavlja slovensko delo svoje ozke domovine, kot naslednik Ivana Cankarja, edinega slovenskega pisatelja, ki se je vredno povzpел do mednarodnega pomena in je imel na Bevka v njegovih spisih očividni vpliv.»

Omenja Cankarjev impresionistični in simboliistični romanticizem, ki so ga Slovenci in tudi Bevk že premagali, češ: «Bevk zares spominja na Cankarja, a ne bolj kakor spominja Cankar na velike Ruse preteklega stoletja. D'Annunzio in drugi italijanski pisatelji nimajo nič skupnega s piscem «Kresne noči», ki je iskal in našel navdih v domači grudi in v svojih ljudeh, kateri so tako oddaljeni od italijanske grude, italijanskih ljudi, italijanskega duha.»

In dalje: «*Terra Vergine*», *Novelle di Pescara*», *Trionfo della morte*», knjige Gabriela d'Annunzia, ki so najgloblje zakoreninjene v življenju ljudskih običajev Abruzzza, so od Bevkovih knjig tako oddaljene kakor abruški človek od kmeta Idrijske kotline.»

Po strahotni vraževernosti, po slepi veri v usodo in po elementarni sili svojih strasti pa se zdijo Urbaniju Bevkovi junaki zelo blizu osebam Dostojev-

skega, Čehova in Gorkega. To mnenje podpira Urbani s kratkimi razčlembami glavnih oseb v knjigah »Mrtvi se vračajo«, »Vedomec« in »Ljudje pod Osojnikom.«

«A tudi v tej mršavi obliki» — pravi — »vsebinsa Bevkovih knjig lahko razodene tistemu, ki pozna vrelo njegovih navdihov, kako žive duše in značaje je izklesal, čeprav je tu in tam kaj pretiral. S kakšno umetnostjo so izklesane te živalske strasti, kako poglobljeno je raziskovanje v razvoju čustev do končne katastrofe, kako složno sodelujejo okolje, zemlja in nebo pri neizbežnosti vsake zgodbe! Pisatelj je sam živel življenje teh svojih oseb, pozna jih kakor samega sebe in jih razčlenja s presenetljivo resničnostjo. Ne brez vzroka je celo za težko zadovoljive ljubljanske kritike »Vedomec« morda najmočnejši roman iz slovenskega kmetskega življenja.»

Zelo pohvalno se Urbani izraža o Bevkovih zgodovinskih povestih, ki nazorno rišejo usode cerkljanskih in tolminskih tal v prošlih stoletjih, češ: »Tu prav živo blesti njegova umetnost, v kateri se boji kakor z zgodovinskimi viri lahko okorišča s svojimi izkušnjami in z živimi zgledi iz duš svojih sodobnih rojakov.« Pove, da nekateri kritiki grajajo razkosanost, a sklepa:

«Bevk je na svoji pisateljski poti pokazal, da ne prezira kritike, in je še na višku svojih moči; zato še lahko ustvari tudi v zgodovinskem romanu delo večje trajnosti in živejše važnosti; njegova raziskovanja mu nudijo vse za to potrebne prvine.»

S svojim izborom »Kresne noči«, pravi Urbani, je obenem označil, katerega Pevka ima najrajši: »pesnika gorá, natančnega opazovalca njegovih najubožnejših in najprvotnejših ljudi z vsemi njihovimi vražami in strastmi, z njihovimi borbami med nrvnostjo in mesenostjo, med spoštovanjem lastnine in nepremagljivim pohlepom po imetju — vse to ne brez dobrote, velikodušja in zvestobe: Bog in hudič se rujeta v srcu preprostih duš.« To rvanje je upodobljeno v Ivanišu, ki se Urbaniju zdi »monumentalna

osebnost, vredna, da živi na mogočnih Pečeh, sredi vrtincev in vilinskih plesov in vredna, da ostane s svojim ljutim sinom ovekovečena v skali, okamenela za kazen, pa tudi zato, ker se tako kaznujejo velikani, ne hudobneži z nizkotnimi strastmi in pretesnim srcem.» Urbani se povzpne celo do take hvale: «Kdor bo bral „Kresno noč“, se ne bo mogel ubraniti, da bi pesnika ne zavidal za to stvaritev in za epsko veličino Ivaniša, grešnika in maščevalca potrebnega greha.»

Urbani poudarja, da veje iz «Kresne noči» mogočen čar in strahovita dramatičnost, in sklepa: «Zato sočimo, da ne more plodovitega Cerkljana nobeno drugo delo primerneje predstaviti Italijanom kakor to. Če vzbudi knjiga tako zanimanje, kakor ga je v nas, ne bo še neznanó ime Franceta Bevka v Italiji nič manj znano in občudovano, kakor je med njegovimi rojaki.»

Umberto Urbani je že s prevodom Tavčarjeve «Visoške kronike» dokazal, da ume iz slovenščine prav tako dobro prevajati kakor iz srbohrvaščine in da je kot prevajalec kos tudi najrahljšim jezikovnim odtenkom. Pred vojno, l. 1913., je izdal v Zadru zbirko italijanskih pesmi «Amaranti». Avstrija ga je preganjala radi italijanskega mišljenja. Po vojni si je naložil plemenito nalogo, da seznanja italijansko javnost s slovanskim svetom, najprej z najbližjim, jugoslovenskim, pozneje tudi s češkim. Nepregledno je število njegovih prevodov, sestavkov in predavanj iz tega področja. O njem se lahko trdi, da že dvajset let neutrudno vrši posel treznega in razsodnega posredovalca med Italijani in Slovani in da ga tudi najburnejše dobe viharne italijansko-jugoslovenske sosesčine niso omajale ali mu zameglile pogled. Njegovo pero je teklo brez prestanka in še zmerom teče v službi visokega poslanstva, ki si ga je izbral.

Bevk sicer ne piše tako hentane slovenščine, s kakršno se je ponašal A. Debeljak v času, ko je prevajal Flaubertov roman «Salambo», da je ponekod le Debeljak Debeljaka razumel in se je njegova umetnost že rahlo nagibala v koseščino, vendar se

tudi Bevk v najlepših in najglobljih kmetskih povestih rad okiti s cerkljanščino, ki Slovencu srednje mere ne prizadeva preglavic, ker za kak poseben izraz vsaj približno lahko ugane njegov pomen, lahko pa spravi v zagato tujega prevajalca. Kjer Bevkovo pero s slastjo zabrede v rastlinje cerkljanskih rebri in dolin ali — kakor v «Kresni noči» — v srednjeveško gorsko sirarno in stajo, bo tujec zaman premetaval slovarje, da vse to naše narodno bogastvo zvesto prenese v svoj svet, intuicija ga pusti na cedilu in končno se pač nima kam drugam zateči kakor k — Bevku, ki na srečo še živi in edini lahko pokaže pot iz takih zadreg.

Ne vemo, ali se je kdaj Urbaniju med prevajanjem «Kresne noči» primerilo kaj takega, ugotoviti pa moramo, da mu tudi najtežja mesta niso okrhala peresa in se je častno prebil skozi vse Bevkove posebnosti. Rad bi videl Slovenca ali Italijana, ki se brez težave spozna n. pr. v takem-le svetu:

Neizmerne jase cvetja
zlati in vetrnic, prstnikov
v blesku rumenega zlata,
vijolic in jegličev, belih
zvončic in svedrcev, v žalob-
ne barve odetih čeladic, o-
sata in dimka. Na nedostop-
nih skalinah se je ponujala
očnica. (Str. 16).

E le immense radure di
ranuncoli e di animelle, di
digitali dal giallo bagliore
dell'oro, di violette e di pri-
mule, di bianche campanule
e di genziane, di terzanarie,
vestite di tristi colori, di
cardi, di crepole. Dai maci-
gni inaccessibili si offriva il
gnafalio. (Str. 24).

Človek občuduje učenega botanika, ki pozna vse te krasote v dveh tako različnih jezikih. Občudovanje se ponovi v začetku sedmega poglavja in se stopnjuje sredi osmega, ko izveš:

tam so rasli pritlikavo
brinje in viharinik, krhljika
in olesa; v njihovo zatišje
so se stisnili klinček in kač-
nica, prstnik, vijolica in la-
puh. Vse trate so bile odete
s sijajem cvetic od zaspanč-
kov do krvavodečega ravša,
ki je oblival rončine ko več-
na večerna zarja. (Str. 30).

erano bassi fusti di gine-
pro, di pomella e di driade,
sotto i quali si riparavano
il garofano, il ciparisso, la
digitale, la violetta e la far-
fara. Tutte le praterie erano
coperte di splendidi fiori,
dalla genziana al rododen-
dro rosso-sangue, che come
un eterno rosso tramonto
inondava i pendii. (Str. 40).

Prav tako mnogovrstno je Bevkovo bogastvo v besedah, ki označujejo neštnevilne oblike in tvorbe gorskega sveta. Tudi tu se prevajalec uspešno kosa z njim; n. pr. lepoča = conca, goličav = radura, obronki = dirupì, v strmi grivi nad klancem = su un ripido terrapieno sopra la gola (str. 18), počivalnik = lastra di pietra, gmajna = fondo comunale, gorski klanec = gola rupestre, pustota = radura, čez jase in skozi maline = oltre radure e declivi, lepoča = lo stagno (str. 26, drugače kot zgoraj), rupa = la rupe, griči in soteske = i colli e i passi, ob kolku = sulle falde del cocuzzolo, kamenita kotanja = cava di pietre, v rupi = nella conca (str. 37, drugače kot prej), ozek žleb = gola angusta, skalnato čelo = parete rocciosa, rončine = pendii, močilo = scolatoio, konta = crepatura, police in razpoke = le sporgenze e le fessure, novina = i campi di fresco dissodati (str. 48). Tu prevod omahne v opis; podobno tudi: kresišče = luogo dove hanno fatto i fuochi (str. 130), skutnik = vaso della ricotta (str. 37), treskilniki = spiriti maligni (102).

Vsak dober izvirnik ima za prevajalce tudi nekaj trdih orehov. Prevajalska izurjenost se presoja čisto prav po tem, kako se taki orehi stro in kako se njih jedro ponudi narodu, za katerega se prevaja. Slovenci poznajo še izza Koseskega prave slovstvene pravde o važnejših prevodih. «Kresna noč» ni brez takih mest, ki so se Urbaniju skoro vsa izborna posrečila; n. pr.: Besede so jo pičile ko sršenovo želo = E fu come se l'avesse punta un calabrone (str. 26); jo je zaskrbelo = disse preoccupata (str. 28); je gastaldo spačil besedo, da se je prilegala njegovi latinščini = ripete il castaldo adattando la parola alla pronuncia latina (str. 30); tudi njegovo znanje jezikov ni segalo tako daleč = l'imbarazzo maggiore era dovuto alla sua ignoranza: non aveva capito (str. 31); mu je Martin rahlo poočital = Io rimproverò con dolezza Martino (str. 33); se držal ko suha jetika = pareva la tisi personificata (str. 38); Vse, kar je bilo hudega, je tiščalo le navzgor = Tutti i ma-

lanni si scatenavano in alto (str. 38); Bosta že, kakor bosta mogla = Vi arrangerete come potrete (str. 38); In pri tem je ostalo = E così si accordarono (str. 38); Kričal je, da mu je ohripelo grlo = Gridò a squarciagola (str. 46); vešč je tudi planšarskega gospodinjstva = aveva anche esperienza delle malghe (str. 55); Znaš čarati? = T'intendi di magia? (str. 56); V visokem poletju = Nel cuor dell'estate (str. 61); ki je neprespan kinkal predse = vedendolo barcollare dal sonno (str. 66); Ivaniš ni ljubil prevelike zvedavosti = Ivanis non amava soddisfare i curiosi (str. 122).

Kjer je precej prosto prevajanje neizogibno, se razume, da je prevod zdaj obširnejši, zdaj tesnejši od izvirnika. Takih mest pa je v knjigi prav malo; n. pr.: se je razvetil Jurijev dan = sorse il giorno di San Giorgio (str. 15); Trojka se mu je pod roko spačila = Il tre riuscì deformato (str. 15); kakor da ga je nekaj nepričakovano vrglo iz dremavice = come scosso all'improvviso (str. 27); se je bal, da pade odločitev nanj = temeva la scelta (str. 38); na odprti povešeni dlani = sulla palma di una mano aperta (str. 40); Poletje se je bližalo vrhuncu = L'estate era nel suo pieno (str. 61); Jure je zahojkal = Jure lanciò l'esclamazione (str. 62); se osuknila in opletla Jureta = volteggì intorno a Jure (str. 104); ni bilo slišati ne krika ne jeka = non udirono nulla (str. 120); pesem, ki so je bile že po prvih besedah zvrhane duše = orazione che già dopo le prime parole ebbe la forza di calmarli (str. 129).

Malokje je kaj malega izpuščenega, n. pr.: Nato je šla pot po stezah in po rižah = La via era segnata da viottoli (str. 35); v medrju na trdih tleh = sul duro terreno (str. 37); je ponovil tujec in se tiho hehljal predse = ripetè lo straniero (str. 50); preden se nagelj posuši in zmane = prima che il garofano appassisca (str. 69); Le pridite, peslajnarji! = Arrischiatevi di avvicinarvi! (str. 100); Ob molznici sta sedela na enonozih stolcih = Seduti su sedili a un piede (137).

Prevod je tako popoln, da bi tudi drobno sito komaj, komaj izkazalo kakšno manj posrečeno besedo ali rečenico. V Juretovih prividih se govori o orehovi potici: «...hotel jo je vzeti, a je z grozo odskočil, bil je v kolač zvit modras.» V prevodu: «...stese la mano, ma la ritirò atterito: nel panettone s'era avvolta una vipera» (str. 19); a konec izvirnika pomeni: «...era una vipera attortigliata (a mo' di ciambella).» — Pesem pravi: «Marija pa ziblje Jezusa z desno nogo»; prevod pa: «Sul ginocchio destro culla la Madonna il pargoletto» (44). Po izvirniku leži Jezus v zibelki, ki jo Marija z desno nogo poganja. V prevodu ni predstave o zibelki in Marija Jezusa pestuje in pozibava na desnem kolenu. — Čarovnica vidi smrt, nato še dve smrti; Bevk nadaljuje: «In vse, dva ognja in tri smrti, je čudno prepleteno med seboj...» Prevod pa: «I due fuochi e le due morti, tutto questo è stranamente intrecciato insieme...» (135). — Na str. 137 se «skutnik» prevaja kot «recipiente per la ricotta»; zato človek težko razume, zakaj se tri vrste prej besedilo: «Mleko so iz polnih žehtarjev izlivali v vedra. Ta so praznili skozi precejalo v skutnik» takole prevaja: «Dalle mastelle piene versavano il latte nelle secchie, che poi oltre il filtro lasciavano scorrere sui giunchi». Človek bi pričakoval: «...che poi attraverso il filtro vuotavano nel recipiente per la ricotta.»

Ko pesnik pesnika prevaja, se lahko zgodi, da nastane nekaj novega, na kar prvi pesnik ni mislil. Tak sum vzbuja pesmica:

«Pogrebci, denite me dol, da bom rožice trgala, jih po svoji tružici po- kladala...»	«Becchini, portatemi giù, dove coglierò le rose che porrò nel cofanetto...» (Str. 166).
---	--

Želja mrtve Svetke je v prevodu čisto drugačna. Fo izvirniku bi se reklo: «Becchini, mettetemi giù, ch'io possa cogliere le rose e spargerle nel mio feretro...» V prevodu pa je želja taka: «Pogrebci, nesite me tja dol, kjer bom trgala rožice, ki jih bom v skrinjico pokladala...»

Še par nebistvenih vprašanj. Kaj nista Matija in Matevž tudi v italijanščini različna (Mattia — Matteo)? V prevodu sta oba Matteo. Kaj niso vetrnjaki bajeslovna bitja? V prevodu so «mulini a vento» (18). Kaj niso dovtipi, «motti, arguzie, facezie, scherzi»? V prevodu so «indovinelli» (uganke; 24). Ali so zgrabki «rastrelli» (grablje; 59)? Ali je molznica «dispensa» (shramba; 137)? Ali je zvijača «serpente» (kača; 138)? Kaj ni zvijača «astuzia, trucco, finta, furberia, stratagemma, perfidia, intrigo, macchinazione»?

Kdor prevaja iz italijanščine v slovenščino, mora često sekati italijanske periode v krajše stavke, ker naša skladnja ne prenese toliko deležnikov in zavišnikov kakor italijanska. Pri prevajanju iz slovenščine v italijanščino se čuti nasprotna potreba. Bevk je ponekod mojster kratkih nezavisnikov. Urbani jih je v duhu svojega jezika često zvezal v daljše celote, n. pr. že brž v začetku:

Pod Pečmi, ki se dvigajo ko st mo, skalnato čelo, leži planina Jalovnik. Oklepajo jo temni gozdovi...

Spodaj je bukov gozd, pod gozdom pa je goličav. Tam se razprostirajo senožeti in njive...

Sotto le vette di Peci, che balzano come ripida fronte rocciosa, giace il monte Jalovnik, incastonato tra fosche boscaglie... (Str. 13).

Più sotto c'è un bosco di faggi e ai piedi della faggetta una radura, su cui si stendono prati e montagne... (Str. 13).

Bevk je našel v Urbaniju prvovrstnega posredovalca svoje umetnosti med Italijani. Zeleti bi bilo samo, da bi se njegova dela širila tudi med drugimi sosedi v tako vestnih in lepih prevodih, kakor so Urbanijevi.

* * *

Manjših prevodov iz slovenščine je v tej dobi tudi nekaj. Objavljajo se v «Rivista di letterature slave» v Rimu in ko ta čez par let preneha, v rimskem dvomesečniku «L'Europa Orientale», ki ga izdaja Istituto per l'Europa Orientale.

Tu naj kratko omenimo dobesedne prevode beneškoslovenskih narodnih pesmi, ki jih je v «Rivista di letterature slave», 1932, str. 307-325, objavila **Renata Steccati** in o katerih je ta zbornik (IX, 1933) že obširneje poročal.

Umberto Urbani je pisal o Gradniku v listu «L'Europa Orientale» 1933 s prevodi krajših odlomkov iz njegovih pesmi. V listem dvomesečniku je l. 1934 isti pisatelj poročal o Ložarjevi «Moderni slovenski liriki» ter prevedel nekaj stihov Frana Albrehta in Silvina Sardenka (Canto dei bimbi romani).

Umberto Urbani je objavil l. 1935-1936 drugi zvezek svojih prezanimivih «Scrittori jugoslavi», (Collezione di studi slavi diretta da Arturo Cronia. Serie I. Vol. II. **Umberto Urbani: Scrittori jugoslavi**. Volume II. Prefazione del Prof. Arturo Cronia. Zara. Libreria Internazionale E. de Schönfeld). Urednik A. Cronia pravi v uvodu, da bi rajši dal knjigi naslov «Riflessi... Echi... Luci d'Italia in scrittori jugoslavi» (Odsevi... Odmevi... Prameni Italije v jugoslovenskih pisateljih), češ, da prebija Italija iz obgovorjenih pisateljev na tisočero načinov s svojimi kalejdoskopskimi razgledi, s prikaznijo svojega genija, svojih umetnikov, svojih oblik in svojega duha. Med Slovenci, ki so pod vplivom italskega čara, omenja Prešerna, Župančiča in Gradnika. Cronia pravi, da bi ne podpisal vseh Urbanijevih sodeb, zlasti ne tedaj ko se, po njegovem mnenju, hvala in cena pretirava, a jih vendar objavlja v celoti «s tisto italsko svobodomiselnostjo, ki prevladuje, kar se tiče slovanskih slovstev, že v prvih letnikih «Marzocca» v Firenzah ali celo v stari, slavni tržaški «Favilli». Viteška borba idej je bila vselej dika italijanske kritike.»

V prvem zvezku te knjige, ki je izšel v Trstu l. 1927., je Urbani obgovoril devet Srbov, šest Hrvatov in nobenega Slovenca. V tem zvezku pa je osem Slovencev, ki zavzemajo v sredini večino knjige, in devet drugih Jugoslovanov, očrtanih v krajših sestavkih. V vsakem članku, ki prinaša včasih precej sa-

mosvoje poglede v umetniško delavnico naših največjih pesnikov in pisateljev, marsikakšno večini neznano podrobnost iz njih življenja in nove miselne zveze, sloneče na Urbanijevi obsežni načitanosti, je več prevedenih pesmi in drugih citatov. V poglavje o Prešernu je vpletena italijanska vsebina sonetnega venca in drugih važnejših pesnitev, ki se marsikod približuje prevodu v prozi. «Luna sije», ki se Urbaniju zdi neprevedljiv biser, je vsa dobesedno prevedena v prozi, v prostih verzih pa «Izgubljena vera» in druga polovica soneta «Na jasnem nebi luna mila sveti». Iz Simona Gregorčiča prinaša konec pesmi «Soči» in pripominja: «Po Gregorčiču napovedana vojna je izbruhnila in Soča je krvavo tekla, a njeni valovi niso potopili sovražnika, na katerega je pesnik namigoval. Soči je dala Previdnost in zgodovinska nemeza, kakor Drini, drugačna povelja; maščevanje, ki ga kliče pesnik, je izvršila druga reka zoper drugega sovražnika: izvršila ga je sveta Piava, zoper sovražnika, ki je prihajal od severa, lačen plodnih italijanskih tal in žejen morja, v katerem bi bil rad najprej utopil Italijane, nato pa še Slovane.» Podaja prevod vse pesmi «Ne zveni mi!» Parafrazira precej dobesedno pesem «V pepelnični noči» in objavlja celoten prevod pesmi «Človeka nikar!» Govoreč o Aškercu navaja daljše odstavke iz Prijateljevega uvoda k Aškerčevi čitanki, označuje pesnika kot slovenskega Ahasverja, s citatom iz pesnitve «Ahasver», prevaja Meškovo sodbo o Aškercu, parafrazira «Delavčevo pesem o premogu», napoveduje zoper Ivana Cankarja le prehodno trajnost slovenščine in posebnega slovenskega slovstva, češ, da prav Aškerčevo slovstveno delo kaže pot v končno stopitev Srbov, Hrvatov in Slovencev v en narod in da «s časom vzide jezikovna enotnost, morda še prej kakor pride iz delavnic jezikoslovcev pisna, pravopisna in pravorečna enotnost» (str. 66). Razpravlja o najboljšem in najslabšem Aškercu, prevede v prozi vso pesem «Moja muza», razlaga «Staro pravdo» in vpleta dolge odlomke dobesednega prevoda.

Življenje Ivana Cankarja pojasnuje s prevedenimi odlomki iz «Gospe Judite», iz Cankarjevih pisem in iz «Tujcev». Omenja Calvijev prevod «Hlapca Jerneja» in Giustijev «Zgodba o Šimnu Sirotniku». Krajše ali daljše odlomke vpleta, ko govori o knjigah: «Za križem», «Krpanova kobila», «Nina», «Hiša Marije Pomočnice», «Grešnik Lenart», «Martin Kačur», «Na klancu», «Moje življenje», «Podobe iz sanj». Krajše poglavje ima Ivan Tavčar z odlomki iz romana «Izza kongresa» in iz «Cvetja v jeseni» ter s kratko vsebino drugih važnejših del, zlasti «Visoške kronike». Štiri strani črtajo Otona Župančiča. Prevedena je vsa pesem «Kakor tempelj...», prav tako pesem «Kaj je škrjančkov kmet po brazdah nasejal...» in nekaj verzov iz «Dume», ki jo Urbani postavlja poleg Foscolovih «Grobov». «Veroniko Deseniško» primerja z «Romeom in Julijo». Alojz Gradnik, «pesnik z italisko-slovansko dušo», je osvetljen z mnogimi prevedenimi odlomki in celo s slovenskimi troheji: «Kamen, kamen, samo kamen, kamen...», ki rišejo pusti Kras. Šest stihov izraža prvine Gradnikove duše, prevedena je daljša pesem o Dornbergu ter po ena kitica iz štirih najglobljih refleksivnih pesmi. V ljubezni se zdi Gradnik Urbaniju mizogin mile vrste; to mnenje je podprto s prevedenim citatom. Daljši članek je posvečen Ksaverju Mešku. Po njem je razsejanih več prevodov značilnejših mest iz romanov «Na Poljani» in «Kam plovemo?», iz novele «Drama na vasi», iz knjig «Naše življenje», «Ob tihih večerih», «Legende o sv. Frančišku», «Mlada srca» in «Slike». Pisatelj poudarja, da je Meško poleg Sardenka in Finžgarja med prvimi, ki so svoje rojake seznanjali z Italijo.

2. Prevajanje iz srbohrvaščine.

Prevodi večjih srbohrvatskih del, ki bi bili izšli zadnja leta, nam niso znani. Urbani ima sicer marsikaj že prevedenega in pripravljenega, kakor še omenimo, a do zdaj so žal vse to še skriti zakladi.

Pomembnejša knjiga iz zadnjega časa je **Urbanijeva** zbirka novel «Il ponte sulla Žepa» (Collana bilingue — **Il ponte sulla Žepa** ed altre novelle serbo-croate tradotte da **Umberto Urbani**, incaricato di lingua serbo-croata nella R. Università di Trieste — Le Lingue Estere — Milano — Stampato a Milano — MCMXXXVII - Anno XV — Officine Grafiche Antonio Saita S. A. - Milano. L. 10. Strani 160). V knjigi je deset novel, ki so natisnjene v izvirniku in obenem v prevodu, kakor l. 1935. Urbanijeva lepa knjižica v cirilici «Jugoslavija i njezine banovine — La Jugoslavia e i suoi Banati» (Casa Editrice Triestina Carlo Moscheni & Co. - Tipografia Consorziale - Trieste, 1935-XIII). Zbirka je namenjena Italijanom, ki se hočejo poglobiti v srbohrvaščino in imeti pri tem zanesljivega vodnika. Prevod ni suženjski, a je zmerom zvest in zanesljiv. Ker tekmuje z izvirnikom tudi glede dolžine, a se italijanščina ne da zmerom stisniti v tako ozke meje kakor srbohrvaščina, je v prevodu tu in tam kaj malega izpadlo. n. pr. str. 8-9: «Vezir dade šest ćilima za džamiju, i novca koliko treba da se pred džamijom podigne česma sa tri lule. I u isto vreme odluči da im podigne most.» Drugje sta dve vrsti stlačeni v eno (str. 34-35): «Cveta je već znala, i obamre. — U-u-uh! strese se ona i poklopi se ničke na zemlju.» Prevod: «Zveta la ricinobbe, tremò e stramazò a terra.» Ali: «— Teto, molim ti se, stani... Slatka teto!... šapuće i sve više u krilo moje matere krije lice». Prevod pa le: «— Smeti, zia, ti prego... Dolce zia! — bisbigliò.» (Str. 48-49). Ali je «u ovome k o s t i m u» (str. 76) res «in questo momento» (str. 77)? Na str. 78. ni prevedena vrstica: «— Jadnog mi putnika! — zaviče ona. Ne vidite li Pava?»

Izbor je prav dober. Zastopanih je sedem pisateljev, in sicer: Ivo Andrić (Most na Žepi — Il ponte sulla Žepa), Borisav Stanković s tremi lepimi novelami (U noći — Di notte; Gjurgjev dan — Il giorno di San Giorgio; U vinogradima — Nelle vigne), Ivo Vojnović z dvema črticama (Sirene — Le sirene; U

magli — Nella nebbia); Fran Mažuranić (Pavao — Paolo), Ante Tresić-Pavičić (Model — La modella), Nedeljko Subotić (Prokleti kaštel — Il castello incantato) in Božo Lovrić (Grob talijanskog vojnika — La tomba d'un soldato italiano).

* * *

Krajše stvari in odlomki so raztreseni po «Rivista di letterature slave», po «L'Europa Orientale» in drugod.

Arturo Cronia je objavil v «Rivista di letterature slave» l. 1931 in l. 1932 daljšo študijo o Lazi K. Lazareviću in vpletel vanjo cele strani iz Lazarevićevih del v italijanskem prevodu, posebno iz teh-le: Prvi put s ocem na jutrenje, Školska Ikona, U dobri čas hajduci, Na bunaru, Verter, Sve će to narod pozlatiti, Vetar, Švabica, On zna sve, Vučko, Baba-Vujka, Stojan i Ilinka, Pobratimi. Način slovstvenega razpravljanja, ki ga poznamo iz Cronijeve knjige «Ottone Župančić», je uveljavljen tudi v tem spisu.

Leto prej je italijanski stotnik dr. **Carlo Predazzi** izdal knjigo «**Canti epico-popolari serbi**» (Modena, 1930, Società Tipografica Modenese), ki vsebuje kakšnih dvajset srbskih narodnih pesmi v izvirniku, obenem z dobesednim italijanskim prevodom. A. Cronia je objavil o tem delu v «Rivista di letterature slave», 1931, prizanesljivo poročilo, ki svetuje boljši izbor in manj netočnosti.

V «L'Europa Orientale», 1933, je A. Cronia poročal zelo pohvalno o italijanskem prevodu «**Nečiste krvi**» **Borisava Stankovića**, ki ga je oskrbel **U. Urbani** in mu je uvod napisal Silvio Benco (Milano, 1930, Bietti).

Umberto Urbani je objavil v «L'Europa Orientale», 1934, članek o stoletnici modernega hrvatskega slovstva in vpletel vanj nekaj stihov iz pesmi «Dante» Milana Begovića. Naslednje leto je ta predmet nadaljeval in obgovoril posebej hrvatske noveliste (I novellieri croati). Precej prevedenih citatov je vpletel

v sestavek «Silvio Strahimir Kranjčević, il poeta croato di Roma imperiale».

O. Randi je v «L'Europa Orientale», 1935, obgovoril knjigo Ante Dukića «Od svita do sutona» (Dall'alba al tramonto) in objavil pesem «Nel tempio» v Dukićevem prevodu.

«L'Europa Orientale», 1936, ima precej **Urbanijevih** prispevkov, n. pr. o Milanu Begoviću in njegovih dramah s citatom iz Begovićevega pisma Urbaniju o Italiji.

V isti reviji govori **O. Randi** o čakovski pesmi «Marija Devica» A. Dukića, ki jo razlaga in jezikovno osvetljuje. O istem pesniku govori Randi tudi naslednje leto (Il giubileo letterario di Ante Dukić).

«L'Europa Orientale», 1937, prinaša poleg mnogih drugih književnih vesti iz srbohrvatskega slovstva izpod peresa **U. Urbanija** (o Petraviću in Sidi Košutić) in **E. Damianija** (o Olindu Delorku in Ljubu Babiću) tudi prevod Radičevićeve pesmi «Kad mladijah umreti», ki ga je napisal **Ivan Bulić** iz Splita za svoj članek «Giacomo Leopardi e Branco Radičević», kjer vzporeja Radičevićovo pesem z Leopardijevo «L'apressamento della morte».

V istem letniku razpravlja **Bartolomeo Calvi** o «Topuskih Elegijah» Vladimira Nazora (Le Elegie di Topusko di Vladimir Nador) in dodaja več prevodov iz njih.

Reška revija «Termini» (oktober 1937) prinaša več prevodov iz hrvaščine.

Še enkrat moramo posebej spregovoriti o drugem zvezku «**Scrittori Jugoslavi**» **Umberta Urbanija**, ker je skoro polovica te prelepe knjige posvečena Srbom in Hrvatom.

Prvi je Ante Tresić Pavičić, iz katerega prevede nekaj stihov pesmi «Campi Elisi» in «Idea slava». Omenja njegove drame in pesniške zbirke. Navaja vsebino najlepših pesmi in odlomek iz «Mare di sangue». Posebej očrta rimske drame ter vplete več odlomkov v prozi in verzih. Podobno obdela dramatika

Boža Lovrića v vsem njegovem slovstvenem razvoju in vplete več citatov iz različnih dob. Kot dva jugoslovanska futurista nam predstavi Danka Angjelinovića (z nekaj odlomki in prevodom ene pesmi) in Miroslava Krležo (z več drobci in začetkom pesmi «Meriggio»). Izmed povojnih pesnikov se zdijo Urbaniju najznamenitejši pevec sonetov J. Glumac (preveden je sonet «Il mio villaggio» in par odlomkov), prof. Miloš Crnjanski (z daljšimi odstavki iz «L'amore in Toscana» in s prevodom daljše sodbe o pesniku iz «Slovenca»), pisateljica Stefa Jurkić, prof. Nedeljko Subotić, pesnik Rima in Umbrije, kateremu je vsa knjiga posvečena («Al mio Duca e Maestro Prof. Nedjelko Subotić con affetto devoto») in Jovan Dučić, ki že tri desetletja zavzema prvo mesto v srbski liriki (Urbaní navaja v prevodu pesnikova mnenja o ženski pri raznih narodih).

Mimogrede naj omenimo, da v Urbaniju ni enotnosti v rabi imen. Srečujemo v knjigi «Francesco Prešern», z opravičilom pod črto, zakaj ne «Prešeren», (a urednik Cronia mu ne sledi in piše rajši «Prešeren»), v kazalu pa «France Prešeren». Gradnik je v knjigi Alojz, v kazalu Aloiz, v «L'Europa Orientale» (1933) pa celo Luigi in Alois. Župančič je v tej knjigi Oto in Otto, kar ni ne italijansko (Ottone) ne slovensko (Oton), temveč nemško. Meško je navadno Ksaver, enkrat pa Saverio (str. 60). Glumac je v knjigi Giorgio, v kazalu Juraj. Le kot pobožno željo dodajamo, da bi poleg italijanskih naslovov knjig in spisov slovenskih pisateljev radi videli vsaj v oklepaju tudi slovanske naslove, ne iz panslavizma, temveč iz zgolj znanstvenega zanimanja.

3. Kaj se obeta?

L. 1931. se nam je obetalo kakšnih deset stvari, od katerih je do danes izšel samo drugi zvezek Urbanijevih «Scrittori jugoslavi».

Neutrudni **Umberto Urbaní** ima zmerom dobro založeno miznico. Pripravljenih ima nič manj kakor

pet daljših prevodov iz srbskohrvatskega slovstva in sicer: Porisava Stankovića «Vrela krv» (Sangue ardente), Iva Vojnovića «Stari grijesi» (Vecchi peccati), simbolično dramo Boža Lovrića («Il mago e la donna»), Mladena Horvata «Il negro Muri Massanga» ter Jovana Dučića «Il tesoro dello zar Radovano». Želeti bi bilo vsekakor, da ta dela čimprej izidejo.

Kot zanimivost dodajamo, da je v tisku **Urbani-jeva** «Storia della letteratura serbo-croata e slovena» (Grande Dizionario Enciclopedico dell'U. T. E. T. - Torino) in «Corso completo di lingua serbo-croata» (Edizioni «Lingue Estere» — Milano), ki se obeta kot nekakšna tekma s slovničarjem Cronio.

Dr. Antonio De Micheli pripravlja prevod Bevkovega zgodovinskega romana «Človek proti človeku».

* * *

Giovanni Maver je začrtal v «Rivista di letteratura slave», 1931, s člankom «La slavistica italiana nel decennio passato e i suoi compiti futuri» nekaj smernic za italijanske slaviste. Med drugimi pravi: «Načelo „slavica non leguntur“ (slovanske stvari se ne berejo) je v dobršni meri zaginilo tudi pri nas in danes živijo v Italiji popolni poznavalci slovanskih jezikov in vsak izmed njih ima lepo število strastnih častilcev.» O prevajanju iz slovanskih slovstev ugotavlja: «Absolutno spoštovanje izvirnika je postalo zakon, ki se ga malokdo upa prekršiti.» In res smo videli tudi v tem sestavku, da se dobri prevajalci strogo držijo izvirnika in so šušmarski prevodi v današnji Italiji skoro nemogoči. NeprostoVOLjni majhni spodrseljaji navadno niso taki, da bi prevode resno kvarili.

O nalogah italijanskih slavistov piše G. Maver še to-le «Ali obstoje posebne naloge italijanske slavistike? Jaz vidim eno samo: proučevanje razširjanja naše kulture po slovanskih deželah.» Tudi to posebno nalogo italijanski slavisti poleg splošnih nalog

vneto vršijo. Vrši jo v prvi vrsti Maver sam. Vrši jo silno delavni in razgledani Arturo Cronia, ki je posvetil temu predmetu celo knjigo: «Per la storia della slavistica in Italia» (Zara, Libreria E. De Schönfeld, 1933). Vrši jo tudi Umberto Urbani; s svojimi članki in prevodi sega najrajši po avtorjih in delih, ki razodevajo ljubezen do Italije, navdušenje za latinsko kulturo, zaverovanost v rimsko luč in veličino. Vršijo jo Lo Gatto, Damiani, Calvi in mnogi drugi.

Ni se bati, da bi tako začrtane meje postale preozke, ker si jih italijanski slavisti sami sproti širijo

KAZALO.

—o: Problemi kmetov - posestnikov v Julijski Krajini . . .	Str. 3
Ferdo Plemič: Nekaj spominov na Emila Adamiča . . .	20
France Bevk: Bibliografski pregled za leta 1933, 1934, 1935 in 1936	25
Andrej Budal: O prevajanju iz jugoslovenskih slovstev v italijanščino	43

